

Rodna karakterizacija likova u Disney animiranim filmovima

Delić, Elizabeta Elena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:693070>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-28**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**RODNA KARAKTERIZACIJA LIKOVA U DISNEY
ANIMIRANIM FILMOVIMA**

Diplomski rad

Elizabeta Elena Delić

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za pedagogiju

**RODNA KARAKTERIZACIJA LIKOVA U DISNEY ANIMIRANIM
FILMOVIMA**

Diplomski rad

Elizabeta Elena Delić

Mentor: prof. dr. sc. Mirjana Šagud

Zagreb, 2023.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Mediji	3
3. Mediji i djeca	4
4. Rodne uloge i stereotipi	8
5. Stereotipi u sadržajima namijenjenim djeci	11
6. Feminizam	14
6.1. <i>I. Val: pokret za politička prava žena</i>	14
6.2. <i>II. Val: ekonomska i društvena jednakost</i>	15
6.3. <i>III. Val:</i>	18
7. Walt Disney Studios	18
7.1. <i>Disney Princess franšiza</i>	19
8. Metodologija istraživanja	21
8.1. <i>Predmet istraživanja</i>	21
8.2. <i>Cilj istraživanja</i>	21
8.3. <i>Zadaci istraživanja</i>	21
8.4. <i>Postupak istraživanja</i>	21
8.5. <i>Uzorak</i>	24
9. Analiza animiranih filmova iz <i>Disney Princess</i> franšize	25
9.1. <i>Klasično razdoblje</i>	25
9.1.1. Snow White and The Seven Dwarfs/Snjeguljica i sedam patuljaka	25
9.1.1.1. Snjeguljica	25
9.1.1.2. Princ	27
9.1.1.3. Maćeha	27
9.1.2. Cinderella/Pepeljuga	28
9.1.2.1. Pepeljuga	29
9.1.2.2. Princ	31
9.1.2.3. Maćeha – Lady Tremaine i polusestre	31
9.1.3. Sleeping Beauty/Trnoružica	32
9.1.3.1. Aurora/Trnoružica	33
9.1.3.2. Princ Filip	34
9.1.3.3. Maleficent	35
9.2. <i>Renesansno razdoblje</i>	36

9.2.1.	The Little Mermaid/Mala sirena	36
9.2.1.1.	Ariel	37
9.2.1.2.	Prince Eric/Princ Erik	39
9.2.1.3.	Ursula	40
9.2.2.	The Beauty and The Beast/Ljepotica i zvijer	41
9.2.2.1.	Belle	41
9.2.2.2.	Princ Adam (Zvijer)	43
9.2.2.3.	Gaston	43
9.2.3.	Aladdin	45
9.2.3.1.	Jasmine/Jasmina	45
9.2.3.2.	Aladin	47
9.2.3.3.	Jafar	48
9.2.4.	Pocahontas	50
9.2.4.1.	Pocahontas	50
9.2.4.2.	John Smith	52
9.2.4.3.	Guverner John Ratcliffe	53
9.2.5.	Mulan	54
9.2.5.1.	Fa Mulan	55
9.2.5.2.	Li Shang	57
9.2.5.3.	Shan Yu	58
9.3.	<i>Novo doba</i>	59
9.3.1.	The Princess and The Frog/Princeza i žabac	59
9.3.1.1.	Tiana	59
9.3.1.2.	Princ Naveen	61
9.3.1.3.	Dr. Facilier	62
9.3.2.	Tangled/Vrlo zapetljana priča	64
9.3.2.1.	Rapunzel/Zlatokosa	64
9.3.2.2.	Flynn Ryder/Flin Fakin	66
9.3.2.3.	Mother Gothel	66
9.3.3.	Moana/Vaiana	68
9.3.3.1.	Moana/Vaiana	68
9.3.3.2.	Maui	70
9.3.3.3.	Te Ka (Te Fiti)	70

9.4. <i>Rasprava</i>	71
10. Uloga odgojno-obrazovnih djelatnika	76
11. Zaključak	77
Literatura	78
11.1. <i>Filmovi</i>	80

Rodna karakterizacija likova u *Disney* animiranim filmovima

Sažetak

Današnji svijet je nezamisliv bez medija, no njihovo neoprezno korištenje je posebno opasno za najranjiviju skupinu: djecu.

Istraživanja su pokazala da medijski sadržaji koje djeca koriste utječu na način na koji vide sebe i druge te svoju ulogu u svijetu. Budući da stereotipi u medijima, slikovnicama, knjigama i filmovima utječu na sliku koju imaju o sebi i drugima, u ovom će se istraživanju opisati fizički izgled i osobine glavnih ženskih i muških likova te likova zlikovaca u animiranim filmovima Disney Princess franšize. Rezultati pokazuju da su sve princeze visoke i vitke, a prinčevi visoki i snažni.

Iako je istraživanje nedvojbeno pokazalo stereotipne prikaze likova tijekom klasičnog razdoblja, u kojem su likovi princeza pasivni i samo čekaju prinčeve da ih spase. U renesansnom razdoblju princeze su buntovne, bore se za ono što im je važno, ali iako je napravljen pomak, ostaje element prave ljubavi i princa koji pomaže. Tek u zadnjem razdoblju, novom dobu, princeza je samostalna i može se izboriti za sebe bez ičije pomoći, i ako je potrebno, sama će otići u borbu protiv zla.

Ključne riječi: rodne uloge, stereotipi, animirani filmovi, Disney

Gender characterization of characters in *Disney* animated movies

Abstract

Today's world is unimaginable without the media, but their careless use is especially dangerous for the most vulnerable group: children.

Research has shown that the media content used by children affects the way they see themselves and others as well as their role in the world. Since stereotypes in the media, films, books and picture books affect the image they have of themselves and others, This research will describe the physical appearance and characteristics of the main female and male characters and the villain characters in the animated movies of the Disney Princess franchise. The results show that all the princesses are tall and slim, and the princes are tall and strong.

Although research has undoubtedly shown stereotypical portrayals of characters during the classical period, where princess characters are passive and just wait for princes to rescue them. In the Renaissance period, princesses are rebellious, fighting for what is important to them, but even though a shift has been made, the element of true love and a helping prince remains. Only in the last period, the new age, the princess is independent and can fight for herself without anyone's help, and if necessary, she will go alone to fight against evil.

Key Words: gender roles, stereotypes, animated movies, Disney

1. Uvod

Povećanjem količine medijskih sadržaja namijenjenih djeci, kao i vremena koje dijete provede koristeći se medijima, povećava se zabrinutost roditelja i stručnjaka oko mogućih štetnih utjecaja medija na djecu. Sukladno tome, provedena istraživanja su pokazala da mediji doista imaju utjecaj na djecu. Kakav utjecaj medij ima na djecu, ovisi o sadržaju kojemu je dijete izloženo, a u izbjegavanju sadržaja koji su štetni za dijete može uvelike pomoći medijska pismenost.

Budući da su dosadašnja istraživanja pokazala da sadržaj koji djeca gledaju utječe na njihov način razmišljanja, što je posebno značajno za djecu rane dobi., medijski pismeni roditelji mogu raspoznati koji je sadržaj (ne) primjeren za njihovo dijete.

Djeca se, gledajući animirane filmove, poistovjećuju s likovima te demonstriraju njihovo ponašanje kroz simboličku igru. Birajući likove koji će im služiti kao model (koji kasnije kroz igru oponašaju), djeca izabiru onaj lik ili osobu koja im je najbližnja, isključujući prvo likove suprotnog spola. Ovo je važno jer ako su djeca izložena stereotipnim medijskim sadržajima, izabirat će stereotipne igračke i usvajati stereotipne oblike ponašanja (Belamarić, 2009).

Gotovo da nema osobe koja nije čula za *Disney* animirane filmove niti djeteta u vrtiću i školi koje nikada nije pogledalo niti jedan *Disneyjev* animirani film.

U ovom radu će se, uz pomoć kvalitativne analize sadržaja, opisati fizički izgled i osobine likova u *Disneyjev* animiranim filmovima koji spadaju u *Disney Princess* franšizu, nakon čega će istaknuti zajednička fizička obilježja nekih (skupina) likova. S obzirom na to da animirani filmovi utječu na usvajanje rodničkih uloga i stereotipa, detektiranje stereotipnih i diskriminirajućih oblika ponašanja u filmovima namijenjenih djeci mogu pružiti smjernice roditeljima, učiteljima i odgajateljima te otvoriti prostor za diskusiju i detaljnije analize u budućim istraživanjima.

Također, ponudit će se pregled osnovnih zajedničkih obilježja likova s obzirom na vrijeme nastanka filmova, koji su podijeljeni na tri kategorije (ere) s obzirom na vrijeme nastanka i rodne uloge koje su dodijeljene glavnim likovima.

Zamjećivanje rodnih uloga koje se dodjeljuju likovima i stereotipa koji se pojavljuju u istima, mogu pomoći znanstvenicima, ali i roditeljima u odabiru nestereotipnih modela za dijete.

2. Mediji

2.1. Knjiga

Od pojave Guttenbergova tiskarskog stroja 1450. godine znanje sadržano u knjigama je postalo sve dostupnije ljudima diljem svijeta u odnosu na razdoblje prije.

Čitanje je važan korak u djetetovom razvoju. Ono omogućuje pristupanje novim informacijama i preferirano vodi njihovom razumijevanju. Budući da su u suvremeno doba pismenost i čitanje izuzetno važni za funkcioniranje svakog pojedinca u društvu, potrebno je od ranog djetinjstva kod djece razvijati pozitivan odnos prema čitanju bilo to pomoću knjiga ili modernijih alata (Klapčić, 2009. prema Jović, 2016).

2.2. Radio

Radio, za razliku od tiskovnih medija, ne zahtijeva potpunu pozornost korisnika, odvajanje vremena i prekid ostalih aktivnosti za primanje informacija, već ih korisnik može primiti dok obavlja nešto sporedno. Budući da radio pojavom drugih elektroničkih medija (npr. televizijskog programa i interneta), te novih elektroničkih uređaja (npr. pametnih telefona, računala itd...) značajno manje koristi u suvremeno doba, a to se izuzetno vidi među djecom, te se tom mediju neće posvećivati pretjerana pažnja.

2.3. Televizija

Radio kao medij je tiskana slova zamijenio zvukom, a pojavom televizije tom zvuku se pridružuje i slika u pokretu. Televizija kao medij ima ulogu pružanja različitih informacija i sadržaja, poput prijenosa vijesti iz Hrvatske i svijeta, glazbenih, sportskih i kulturnih sadržaja, emisija i filmova. Ako gledamo televizijski medij striktno kroz prizmu popularnosti, moguće je primijetiti njen pad u odnosu na sve rastući internetski medij.

2.4. Internet

Internet je medij koji je objedinio sve prethodne medije. Novine, knjige i časopisi postali su dostupni na internetskoj mreži, omogućuje se slušanje bilo kojeg radio programa bilo gdje u svijetu, a također sve više televizijskih kuća omogućuje pregledavanje njihovih sadržaja na Internetu.

Osim što Internet objedinjuje sve prethodne medije isto tako omogućava svojim korisnicima da sami postanu kreatori sadržaja, odnosno bilo tko na Internetu može objaviti svoj sadržaj ili pretražiti dostupan sadržaj (Jović, 2016).

Razvojem tehnologije i uloga medija se mijenja i ulazi dublje u društvenu sferu naših života omogućavajući nam povezivanje i komunikaciju s ljudima diljem svijeta (Burić, 2010. prema Jović, 2016). Pojavom epidemije Covid-19 društva su se u cjelini oslonila na Internet kao primarni alat za komunikaciju što se iznimno vidjelo u održavanju nastave putem internetske mreže, koristeći digitalne obrazovne sadržaja poput elektroničkih udžbenika.

3. Mediji i djeca

Današnja su djeca izloženija medijima, time ih više i koriste nego što su to činili njihovi roditelji u njihovoj dobi. Sukladno tome i sam utjecaj medija na djecu je veći nego ranije. Kako bi se smanjio negativan utjecaj medija na djecu važna je medijska pismenost roditelja te kontroliranje i po potrebi ograničavanje upotrebe medija kao sadržaja koji djeca konzumiraju. Ponekad je roditeljima, ali i odgajateljima teško kontrolirati koliko djeca koriste medije budući da je tehnologija postala sastavni dio njihovih života. Robotić (2015. prema Blažević, 2012) govori kako, za razliku od prijašnjih generacija koje su se koristile tehnologijom isključivo za obavljanje zadataka ili u svom slobodnom vremenu, sadašnja generacija tehnologiju koristi kontinuirano kao da ju „živi“.

Što se tiče medija, djeca ih usvajaju prvenstveno vizualno, pri čemu treba istaknuti da mlađa djeca ne znaju pratiti i razumjeti radnju te vjeruju svemu i samo onome što vide. Budući da još nemaju razvijeno kritičko razmišljanje, povjerovat će da superjunaci uistinu lete ili imaju sposobnost biti nevidljivi. Zbog takvog ne razumijevanja sadržaja i nemogućnosti samostalnog promišljanja, postoji značajna mogućnost usvajanja nametnutih i nereálnih ideala ljepote, idealnih obitelji, veza i sl. (Jović, 2016). Djeca se, gledajući televiziju identificiraju s glavnim likovima. Navedeno je u svome istraživanju potvrdila i N. Blažević (2012) te zaključila kako djeca doista žele biti poput likova iz animiranih filmova, posebno onih koje smatraju atraktivnima i sebi sličnima te postavljaju cilj biti poput njih. Na ovaj način se, pod utjecajem medija, kod djece razvijaju privrženost i povezanost s omiljenim likovima, a posebno ako je riječ o djeci vrtićke dobi

(Blažević, 2012). Likovi iz animiranih filmova postaju idoli koje djeca oponašaju i poistovjećuju se s njima u simboličkim igrama. U tim igrama djeca se zamišljaju u ulogama raznih likova tako što zamišljaju da imaju njihove osobine. Na ovaj način djeca uče vjerovati u sebe podižući vlastito samopouzdanje, upoznaju druge i uče suosjećati s drugima, dok se istovremeno uče povjerenju (Šćuric i sur. 1999).

3.1. Istraživanja

Mediji su u značajnoj mjeri prisutni i u obiteljskom domu gdje su djelomično pod nadzorom roditelja. Sindik (2012) je u svom istraživanju zaključio da postoji pozitivna povezanost između vremena korištenja medija kod roditelja i djece, odnosno da ako roditelji dugotrajnije konzumiraju medije, to čine i njihova djeca. Istraživanje je pokazalo kako su djeca u obiteljima s većim brojem djece dugotrajnije izložena medijima te ih koriste na različite načine. Medije češće koriste starija djeca te djeca starijih i zaposlenih roditelja, a djeca roditelja više i visoke stručne spreme se ne razlikuju statistički značajno po trajanju i načinu korištenja medija u odnosu na djecu roditelja srednje stručne spreme.

Djeca počinju gledati televiziju prije nego navršše dvije godine. To je prepoznato i od strane pružatelja medijskih sadržaja čime postoji i sve veća ponuda namijenjena baš tome uzrastu. S druge strane mnogi znanstvenici upozoravaju na štetnost televizije za kognitivni razvoj djece ispod 2 godine starosti (Mužić, 2014). S navedenim se slaže i Glasovac (2010. prema Sindik 2012) koji ističe da djeca ne bi trebala početi gledati televiziju prije navršene treće godine uz napomenu kako je djeci kod gledanja televizijskih sadržaja potrebno davati dodatna objašnjenja sve do šeste ili ponekad čak i do osme godine jer tek tada djeca nauče razlikovati stvarnost od mašte.

Potter (2001 prema Sindik, 2012) je podijelio utjecaj medija na kratkoročne (kod kojih je utjecaj vidljiv odmah) i dugoročne (utjecaj se javlja dugo nakon konzumiranja medija). Također, stava je da mediji imaju utjecaj na znanje i emocije, izazivaju fiziološke reakcije, oblikuju stavove i utječu na ponašanje gledatelja. Nije zanemariva ni činjenica da rodne uloge koje djeca usvajaju na ovaj način mogu utjecati na njihova očekivanja o

odnosima s drugima, izgledu primjerenog ponašanja, ali i na ostale životne odluke (Thompson, Zerbinos, 1994).

D. Lemiš (2008. prema Blažević, 2012) smatra kako se kod djece može pojaviti intenzivna i dugotrajna emocionalna reakcija izazvana kako stvarnim, tako i izmišljenim televizijskim sadržajima, a teme koje uzrokuju takve reakcije variraju ovisno o dobi djeteta. Autorica također upućuje na brojna istraživanja koja pokazuju kako izloženost određenim medijskim sadržajima može pridonijeti razvoju anksioznosti i strahova kod djece. Navedeno je potvrđeno i u istraživanju N. Blažević (2012) koje je pokazalo da djeca predškolske dobi vrlo emotivno reagiraju na događaje u crtanim filmovima i da ih događaji u istima mogu, u toj mjeri, uznemiriti kako neće spavati od straha. Naravno, kada to primijete, roditelji djeci neće dozvoliti gledanje tih sadržaja, a nekada i djeca samostalno odluče kako više ne žele gledati sadržaje koji su ih uznemirili. S druge strane, Blažević (2012) ističe kako dječja psihologija, koja se bavi dječjim programima, smatra kako neki dječji programi obrađuju moralne teme i šalju prosocijalne poruke, a gledanje ovakvih sadržaja pozitivno utječe na djecu i može doprinijeti poželjnim i altruističnim ponašanjima. Kao primjere ovakvih sadržaja navodi hrvatski crtani film “Profesor Baltazar” i američku emisiju za djecu “Ulica Sezam”. Osim gledanja animiranih filmova, djeca su za vrijeme trajanja fokus grupe navedenog istraživanja navela kako su im zanimljive za gledanje i reklame o kojima će se više govoriti kasnije u tekstu.

Mužić (2012) iznosi zabrinjavajuće podatke u vezi korištenja medija u Americi i Europi. Prva zabrinjavajuća činjenica je kako djeca u Americi pred ekranom prosječno provode sedam sati dnevno. Dok druga zabrinjavajuća činjenica se odnosi na djecu u Europi koja do navršene osamnaeste godine provedu prosječno četiri godine uz ekrane i to koristeći ih isključivo za zabavu, bez uračunatog vremena za učenje. Autor upozorava kako oko 70% američke djece između osam i 18 godina ima televizor u spavaćoj sobi čime se time gledanje televizijskih programa povećava za jedan sat dnevno. Također zabrinjavajući su podaci koji pokazuju kako djeca u Americi 20% budnog vremena troše na ovaj način, 9% za hobije, a za zadaće i učenje samo 3,4%.

Iako je od 2012. godine prošlo više od desetljeća i tadašnji podaci su više ne daju istinitu sliku sadašnjice, djeca su i danas izložena medijima čak u većoj mjeri nego ranije. Iz tog razloga, potrebno je istaknuti kako djeca mnogo slobodnog vremena potroše koristeći

razne medije poput televizije ili interneta putem uređaja (kao što su računalo, mobitel, tablet...) isključivo za zabavu, ne provodeći vrijeme družeći se uživo s obitelji ili prijateljima, uključujući se u izvannastavne i/ili sportske aktivnosti i sl.. Posljedica toga, kao što ističe i Mužić (2012), djeca provode vrlo malo vremena u prirodi, premalo spavaju i premalo su fizički aktivna što nije dobro za njihov razvoj i zdravlje.

Jović (2016) ističe da, osim što su djeca prekomjerno izložena medijima, korištenje istih se često odvija bez nadzora roditelja ili drugih odraslih osobe, a o sadržajima koje djeca gledaju, roditelji nemaju potrebu s njima konstruktivno razgovarati.

Navedene su informacije zanimljive, budući da djeca koriste medije kao izvor zabave, dok su istraživanja pokazala kako ih sadržaji koje gledaju ponekad i plaše, čak i onda kada su upravo njima namijenjeni. Zbog toga, ali i ostalih različitih negativnih utjecaja na djecu kao i nesvjesnosti roditelja po pitanju korištenja medija, manjkom komunikacije s djecom o istima predstavlja problem. Problem proizlazi upravo iz opsežnosti sadržaja u medijima, koji nisu uvijek edukativni niti na bilo koji način pozitivni djeci koja ih gledaju. Iz navedenih razloga, roditelji, kao prvi medijski odgajatelji, imaju važnu ulogu usmjeriti i pomoći djetetu u ovome aspektu djetetova života.

3.2. Uloga roditelja

Budući da televizija ima aktivnu ulogu u odgoju djece, važno je, a posebno kada se radi o djeci predškolske dobi, da roditelji pomažu djeci u odabiru medijskih sadržaja te da samostalno provjere primjerenost sadržaja s obzirom na razvojni stadij djeteta, vremenski ograniče upotrebu medija, povremeno provode vrijeme konzumirajući medije s djecom te o istima razgovaraju. (Sindik, 2012, Blažević, 2012). Također, kod djece se potiče prosocijalno ponašanje ako roditelji s njima aktivno gledaju takve sadržaje. Kada roditelji provode vrijeme gledajući televizijske sadržaje s djecom, oni pokazuju poštovanje prema svojoj djeci i sadržaju. Pozitivan primjer je kada roditelji s djecom prakticiraju takozvano aktivno gledanje koje osim gledanja televizijskih sadržaja uključuje i objašnjenja te sukladno tome raspravu o sadržaju koji se gleda (Blažević, 2012). Naravno, uvijek treba imati na umu kako korištenje medija ne smije postati zamjena za vrijeme koje bi dijete

trebalo provoditi s roditeljima, vršnjacima i sl. (Sindik, 2012) kao niti jedini način na koji roditelji i djeca zajedno provode vrijeme.

Interveniranje roditelja i komentiranje medijskih sadržaja koje dijete koristi može pomoći u razbijanju stereotipa koje djeca vide u medijima, o čemu će više govoriti kasnije u radu.

4. Rodne uloge i stereotipi

4.1. Spol i rod

Kada govorimo o spolu osobe, mislimo na biološka obilježja muškaraca i žena. Prema spolu se u komunikaciji i u zakonodavnim okvirima, ljude dijeli na dvije kategorije: muški i ženski spol. S druge strane, koncept roda naglašava društveno uvjetovane, naučene razlike između žena i muškaraca (Borić, 2007). Dakle rod je društvena konstrukcija femininosti i maskuliniteta te se kao takav neprestano reproducira kroz društvo. Također, budući da je definiran od strane društva te kulturno uvjetovan, promjenjiv je ovisno o vremenu i prostoru (Penezić, Šunjić, 2013).

Penezić i Šunjić ističu kako se ne radi samo o društvenoj definiciji muškarca i žene, već se definira i odnos među njima. Odnos koji je društveno definiran ne uključuje jednak odnos moći, već daje dominaciju muškarcima, a žene su stavljene u podređeni položaj. Rodna nejednakost je često nenamjerno reproducirana kroz politiku i društvo (Lithander, 2000., prema Penezić, Šunjić, 2013).

4.2. Rodne uloge i stereotipi

Uz pojam roda, neizostavan je i pojam rodnih uloga. Rodnim ulogama naziva se skup jasnih i određenih, ali i nevidljivih pravila koja upravljaju odnosima u društvu i dodjeljuju muškarcima i ženama različite vrijednosti, odgovornosti, poslove i dužnosti (Borić, 2007). Drugim riječima, one su očekivani postupci, ponašanja i psihološke osobine žena i muškaraca. Rodne uloge se razlikuju od društva do društva jer svako društvo samostalno (i ponekad izrazito drugačije) definira uloge žena i muškaraca. Čak i u društvima koja se zalažu za jednakost spolova i teže rodnoj jednakosti, rodne uloge su definirane tako da su

muškarci superiorni. S druge strane, ne postoji društvo u kojem i status žena bio superioran (Penezić, Šunjić, 2013).

Pojam rodnih stereotipa odnosi se na vjerovanja o tipičnim ponašanjima i psihološkim karakteristikama žena i muškaraca, odnosno na pretpostavke o osobinama i ponašanjima pripadnika određenog spola. Pri tome se na muškarce gleda kao na vođe, donositelje odluka i financijske skrbnike, a na žene kao na osobe zadužene za kupovinu, kućanske poslove, skrb o drugima i emocionalnu potporu.

Stereotipi imaju deskriptivnu i preskriptivnu funkciju. Deskriptivna funkcija se odnosi na pružanje informacije o tome kakvi su pripadnici određenog spola, a preskriptivna na informiranje o tome kakvi bi oni trebali biti (Kite i sur, 2008 prema Penezić, Šunjić 2013). Kod stereotipa postoji opasnost, budući da se u nekim slučajevima, koriste kao opravdanje za predrasude i diskriminaciju. Stereotipi utječu na način na koji pojedinac vidi društvo, no istovremeno mogu utjecati i na sliku o sebi i direktnom samopouzdanje pojedinca.

Sever Globan i sur. (2018) ističu istraživanje koje su proveli Williams i Best 1990. godine, a čiji rezultati pokazuju da se muškarcima pripisuju sljedeće osobine: neovisnost, ne-emotivnost, nepristojnost, agresivnost, dominantnost, hrabrost, pustolovnost, poduzetnost, mudrost i ozbiljnost. S druge strane, žene su opisane sasvim suprotno, kao ovisne, sentimentalne, nježne, osjetljive, “mekog srca”, slabe, emotivne, plašljive, submisivne i (seksualno) atraktivne. Možemo primijetiti kako osobine koje su dodijeljene muškarcima i ženama doista prikazuju nejednaku raspodjelu opisujući muškarce kao aktivne, ambiciozne i kompetentne, a žene kao pasivne, submisivne, manje sposobne, emotivne i lijepe.

4.3. Socijalizacija i usvajanje rodni uloga

Djeca su od svog rođenja okružena različitim porukama i postupcima koji komuniciraju stavove i vrijednosti društva, kao i prihvatljive oblike ponašanja za određenu rodnu skupinu. Ovaj proces kroz koji osoba postaje članom društva i usvaja društvene norme naziva se socijalizacija. Kroz taj proces kojemu su izložena od najranije dobi, djeca (uz pomoć društva) uče koji su za njih prihvatljivi oblici ponašanja, razvijaju stavove, uvjerenja, standarde i vrijednosti (Penezić, Šunjić, 2013).

Na socijalizaciju, ističe Dekker (1991 prema Ilišin 2001) utječu socijalni faktori ili agensi koji se mogu podijeliti na primarne i sekundarne. U ovom slučaju, primarni faktori su roditelji/obitelj i vršnjaci, a sekundarni škola, crkva, mediji, radna sredina i udruge. Ovi faktori imaju različite utjecaje na socijalizaciju u različitim razdobljima života pojedinca. Međutim, proces socijalizacije je najintenzivniji u vrijeme u koje se pojedinac oblikuje kao osoba, dakle u vrijeme djetinjstva i rane mladosti. Naravno, socijalizacija se odvija i kasnije tijekom života, no njome se ne iskorjenjuju, već samo modificiraju ranije usvojena svojstva (Zvonarević 1989 prema Ilišin, 2001).

Za ovaj rad je posebno važna rodna socijalizacija jer putem nje djeca usvajaju rodne uloge i stereotipe. U početku djetetova života, roditelji imaju najveću ulogu u socijalizaciji, pa tako i u rodnoj socijalizaciji. Oni na nju utječu na više načina: odabirom odjeće, odabirom igara i igračaka, uređivanjem njihove okoline i odabirom sadržaja s kojim djeca dolaze u kontakt, načinom na koji reagiraju na ponašanje djece itd.

S obzirom na dosad navedeno, ne iznenađuje činjenica da djeca već u ranom djetinjstvu usvajaju znanje o rodnim stereotipima (Martin i sur. 2002, prema Miller i sur. 2009). Ruble (2006, prema Miller i sur. 2009) ističe da neka djeca čak i prije nego navršše 30 mjeseci, raspoznaju rodne stereotipe u njima poznatom okruženju, kao koje su igračke „za dječake“, a koje „za djevojčice“, a stereotipni stavovi o aktivnostima i zanimanjima ubrzano rastu do pete godine. Nadalje, u dobi od samo 5 godina, djeca već poznaju i podržavaju cijeli niz rodnih stereotipa te iste smatraju apsolutnima do otprilike sedme godine života (Ruble i sur. 2006 prema Miller i sur. 2009; Trautner i sur. 2005, prema Miller i sur. 2009).

Tijekom vremena različite teorije su objašnjavale rodnu socijalizaciju na različite načine. Npr. teorija socijalnog učenja objašnjava da je djeca usvajaju promatranjem i imitiranjem. Osim živih modela iz njihovih života, djeca imitiraju modele iz animiranih filmova, filmova i serija s kojima se poistovjećuju. Likovi s kojima se poistovjećuju i koje imitiraju su oni koji su djeci slični, a pri tome se djevojčice i dječaci lakše identificiraju s modelima istog spola (Penezić, Šunjić, 2013). Teorija Sandre Bem (1981 prema Penezić, Šunjić, 2013) govori kako djeca posjeduju, u početku vrlo pojednostavljene stereotipne i kognitivne strukture kojima se djeca služe za oblikovanje svojih ponašanja povezana s rodom. Djeca te sheme s vremenom povezuju sa svojim spolom, a kasnije i sama sa sobom. Ovdje je još važno istaknuti da djeca dva spola vide potpuno različito i da su djeci

sheme polarizirane tj. djeca ih vide crno bijelo pa smatraju da ponašanje koje je prihvatljivo za dječake, nije prihvatljivo, a istovremeno su androcentrične (internalizacija vrijednosti okoline kako je maskulinitet norma i da je više vrednovana od feminiteta) (Krechmar, 2011 prema Penezić, Šunjić, 2013). Ipak, bez obzira na postojanje brojnih teorija kojima se objašnjava socijalizacija, Penezić i Šunjić (2013) pojašnjavaju kako se suvremene teorije ne pobijaju, već nadopunjuju. Autorice također ističu da, prema ovim teorijama, djeca imaju aktivnu ulogu u rodnoj socijalizaciji, pri čemu s vremenom izabiru okolinu koja je povezana s njihovim naučenim rodnom i na ovaj način se dodatno učvršćuju njihovi interesi i zadovoljavaju očekivanja.

5. Stereotipi u sadržajima namijenjenim djeci

5.1. Slikovnice

Slikovnice su prve knjige s kojima dijete dolazi u susret. Iako postoje slikovnice koje ne sadrže tekst, one su najčešće knjige koje su ilustrirane tako da slike prate radnju u tekstu čime olakšavaju djeci povezivanje s likovima i praćenje radnje. Osim što se slikovnice razlikuju ovisno o sadržaju slike i teksta, mogu se podijeliti prema svrsi na zabavne, ideološke i obrazovne (Martinović, Stričević, 2011).

Belamarić (2009) u svome radu navodi istraživanja koja su analizirala dječje slikovnice i svima je zajedničko stereotipno prikazivanje likova. Istraživanje Andersona i Hamiltona iz 2007. godine (prema Belamarić, 2009) pokazalo je da dječje slikovnice i dalje sadrže duplo više muških glavnih, ali i sporednih likova, a isti su, također, puno češće prikazivani na naslovnica i ilustracijama. Ženski likovi i dalje više borave u kući i često su prikazani kao domaćice, a kad nisu, dodijeljene su im stereotipne profesije. Autori smatraju da slikovnice i dalje prikazuju muškarce i dječake zanimljivijima, važnijima i sposobnijima od žena i djevojčica. Sukladno tome, naglašavaju da stereotipi imaju negativan utjecaj na razvoj djece jer ograničavaju njihove interese i utječu na izbor profesije, utječu na osobine ličnosti i oblikuju stavove o njihovim budućim ulogama kao roditelja.

Navedeni utjecaj se može primijetiti u ponašanju djece nakon čitanja stereotipnih slikovnica. Naime, djeca kojima se čitaju stereotipne slikovnice izabiru stereotipne

igračke, a ne treba zanemariti ni činjenicu da djeca vole slušati istu priču iznova i iznova te su tako konstantno izložena istim utjecajima neovisno bili oni pozitivni ili negativni (Belamarić, 2009).

5.2.Reklame

Televizijske reklame često prekidaju sadržaj koji ljudi prate na televiziji. Nekome su zanimljive, nekome smetaju prekidi radnje, nekome su dosadne, a netko će reći kako ih pokušava ignorirati. Neovisno o osobnim mišljenjima, reklame dinamičnom izmjenom slika, boja i zvukova, reklame privlače pažnju gledatelja. Cilj je marketinških stručnjaka utjecati na ponašanje gledatelja. Utjecaj na ponašanje gledatelja nije jedino kroz ostvarivanje nekog oblika prodaje. Reklame prikriveno prenose stereotipe izborom riječi i slikama koje prikazuju. Time utječu na oblikovanje stavova, vrijednosti, ali i na ponašanje, čime zapravo djeluju kao socijalizacijski čimbenik (Sever Globan i sur., 2018).

Utjecaj reklama na socijalizaciju je posebno problematičan kada govorimo o djeci i mladima. Sever Globan i sur. (2018) ističu kako mladi nerijetko među svoje obrasce ponašanja i kao dijelove identiteta usvajaju životne stilove koji im se nameću iz reklama. Koliki utjecaj imaju reklame pokazuju podaci da su djeca od svega 6 mjeseci starosti sposobne oblikovati mentalne slike logotipa i maskota korporacija, a djeca od tri godine prepoznaju i priželjkuju točno određene marke proizvoda (McNeal 1993, prema Sever Globan i sur. 2018).

Navedeni podaci ne iznenađuju previše s obzirom na činjenicu da se televiziji, pa čak i na programima namijenjenim djeci, neprestano odvijaju reklame za različite igre, igračke, slatkiše i ostale proizvode. Reklamne sadržaje namijenjene za djecu i oni sadržaji koji sadrže djeci namijenjene proizvode, osim na televiziji, vidamo i na reklamnim panoima i plakatima u trgovinama i trgovačkim centrima.

Odjeća, obuća, igre i igračke, pribor za crtanje i pisanje pa čak i higijenske potrepštine poput gelova za tuširanje dijele se na one „za djevojčice“ i „za dječake“. Reklame su djeci zanimljive i privlačne radi njihove dinamičnosti, glazbe u pozadini, boja, brze izmjene slika, i, naravno, proizvoda namijenjenih djeci koje te reklame prikazuju (Blažević,

2012). Iz tog razloga nije što su reklame postale sve raširenije pojavom masovnih medija, niti što se s vremenom pomoću napretka tehnologije, direktno obraćaju djeci, zaobilazeći roditelje. Tvrtke na način u kojem nudeći svoje proizvode direktno djeci i adolescentima, iskorištavaju njihovu emotivnu ranjivost (Mužić, 2012).

Oglašavanje namijenjeno djeci stvorilo je novu potrošačku populaciju. Mužić (2012) u radu iznosi i zabrinjavajuće podatke prema kojima se u SAD-u 1983. godine u tzv. *Kid marketing* uloženo 100 milijuna dolara, a 2017. čak 17 milijardi. Također, podaci govore kako izravna i neizravna kupovna moć djece danas iznosi 1000 milijardi dolara godišnje naspram 50 milijardi prije 20 godina i pet milijardi prije 40 godina“ (Mužić, 2012, p. 397).

Nije iznenađujuća pojava sve većeg broja reklamnih sadržaja namijenjenih djeci budući da se kupovna moć djece drastično povećava. Uz to, sasvim je logično zaključiti kako će tvrtke uz pomoć marketinga pokušati što bolje iskoristiti prilike koje im tržište pruža.

Na zakonskoj razini reguliraju se medijske politike i donose etički kodeksi u medijima, kojima se ograničavaju mogućnosti zlouporabe reklama u medijima. Na društvenoj i individualnoj razini najefikasnije se može djelovati putem preventivnih programa među kojima medijska pismenost i medijska pedagogija zauzimaju središnju ulogu.

5.3. Animirani filmovi

Već je ranije u radu spomenuto da stereotipi donose određene rizike, kako za ljude iz okoline s kojima se pojedinac susreće i/ili ulazi u interakciju, tako i za njega samog.

Također, potrebno je osvijestiti da stereotipiziranje nije ništa manje ozbiljno ako se nalazi na ekranu, a ne u stvarnom životu. Kao što je i ranije navedeno, mlađa djeca ne mogu razlikovati stvarnost od mašte te svijet koji vide u medijima doživljavaju kao stvaran, uče iz njega i povezuju se s njime.

Istraživanje iz 1994. koje su među djecom u dobi od četiri do devet godina provele Thompson i Zerbinos pokazalo je da djeca primijete razliku između zastupljenosti muških i ženskih likova u animiranim filmovima, kao i uloge i ponašanje likova. I dječaci i djevojčice u ovom istraživanju su muškim likovima pripisali aktivno i agresivno ponašanje, s time da su djevojčice još spomenule i zadirkivanje i ismijavanje ženskih

likova. Dječaci su ženske likove povezivali s brigom o kući ili vlastitom izgledu te interesom za dječake. Djevojčice su također istaknule brigu o kući, „jurenje za dječacima“ i uređivanje fizičkog izgleda te spominju i igranje lutkama. Iz ovoga zaključujemo, ne samo da razlike u prikazu muških i ženskih likova u animiranim filmovima postoji, već da ih djeca itekako primjećuju. Također, isto istraživanje je pokazalo da su muški likovi zastupljeniji od ženskih te da glavni muški likovi više govore od glavnih ženskih likova, a navedeno su primijetila i djeca. Navedene elemente primjećuje i Carter (1991 prema Thompson, Zerbinos, 1994) ističući da ako je cilj da prezentirani sadržaj bude uspješan, mora biti privlačan dječacima koji ga neće gledati ako glavne uloge imaju djevojčice, dok će djevojčice gledati i one sadržaje u kojima glavne uloge imaju dječaci.

Green (2001 prema G) ističe kako su u animiranim filmovima muški likovi spretniji, rječitiji, vođe, opasniji i agresivniji od ženskih koji su suosjećajnije, slabe i zaposlene svakodnevnim sitnicama.

Stereotipni prikazi društvenih uloga žena i muškaraca utječu na socijalizaciju na način da stereotipni sadržaj postaje model za usvajanje socijalnih vještina kod djece i utječe na njihova očekivanja kakvi muškarci i žene trebaju biti i kako se trebaju ponašati (Shumaila, Wahab, 2010).

6. Feminizam

6.1. I. Val: pokret za politička prava žena

Prvi val feminizma u Americi traje od 1840. do 1925. godine, a javlja se s ciljem ostvarivanja prava glasa žena na političkim izborima. Uz nejednakost političke moći, žene su izrazile nezadovoljstvo isključivanjem iz visokog obrazovanja, ograničenim mogućnostima zapošljavanja i uskraćivanjem imovinskih prava žena nakon sklapanja braka (Campbell, 1989 prema Wood, 2011).

Za ovaj pokret potrebno je objasniti stavove liberalnog i kulturalnog feminizma. Pripadnice liberalnog feminizma dijele mišljenje da su muškarci i žene slični te da im stoga pripadaju ista prava, stav je kulturalnog da su muškarci i žene po prirodi različiti te

da im stoga pripadaju različita prava te trebaju imati različite uloge i mogućnosti. Iako su njihovi stavovi oprečni, obje skupine sudjelovale su i pridonijele borbi za politička prava žena (Wood, 2011)

6.1.1. Liberalni feminizam

Breiners (2006, prema Wood, 2011) ističe kako je u jednom trenutku postojala želja da se pokret za prava žena u Americi spoji s abolicionizmom, u mjeri da se robovi i žene zajedno bore za svoja prava, no veliki dio abolicionista smatrao je da prava afroameričkih muškaraca trebaju prethoditi pravima žena. Istovremeno, abolicionistkinje su smatrale da se pokret za prava žena fokusira na probleme bjelkinja, zanemarujući njihove probleme koji proizlaze iz rasne nejednakosti. Prisiljene birati između spola i rase, većina se odlučila boriti za prava svoje rase. Iz navedenog razloga ovaj pokret imao pretežno bijele članice i fokusirao se na njihove interese (Wood, 2011).

6.1.2. *Kulturalni feminizam*

S druge strane, u ovo vrijeme većina žena se nije poistovjećivala s postavkama liberalnog feminizma. Umjesto toga, vjerovale su da je primarna uloga žena obiteljska uloga. Smatrale su da su žene brižnije i moralnije od muškaraca te da više teže harmoniji. Njihova ideja da će ženski moral donijeti reformu političkog svijeta narušenog nemoralnim muškarcima doprinijela je borbi za prava žena (Wood, 2011).

6.2. *II.Val: ekonomska i društvena jednakost*

Drugi val feminizma u SAD-u odvijao se između 1960. i 1995. godine. Nakon političke i pravne jednakosti, u ovome valu žene se bore za ekonomsku i društvenu jednakost.

6.2.1. Kulturalni feminizam

Budući da dijele uvjerenje da su muškarci i žene po fundamentalno različiti, u kulturalni feminizam spadaju radikalni feminizam, lezbijski feminizam, separatizam, revalorizacija i ekofeminizam.

6.2.2. Radikalni feminizam

Prvo se pojavio radikalni feminizam. Radikalni feminizam bori se za reproduktivna prava (uključujući kontracepciju i pobačaje vodeći se time da ženino tijelo pripada njoj te da odluke treba donositi ona), prava povezana sa zdravstvom i zdravstvenim sustavom (potičući žene na edukaciju i upoznavanje sa svojim tijelom), te na posljertku pravo na jednakost žena i muškaraca na radnom mjestu i u međusobnim odnosima (Wood, 2011)

6.2.3. Lezbijski feminizam

U drugom valu javlja se i lezbijski feminizam. Primarni cilj lezbijskog feminizma je omogućiti lezbijkama u dugim i posvećenim vezama da imaju ista zakonska i imovinska prava kao heteroseksualni parovi.

Uz njega javlja se i radikalna skupina *Radicalesbians* koja zagovara lezbijstvo tvrdeći da tek kada žena može biti istinski slobodna tek kada ne orijentira svoj život na muškarca (Wood, 2011).

6.2.4. Separatizam

U razdoblju od 1960. do 1970. heteroseksualne feministkinje su se distancirale od lezbijskih feministkinji iz straha da će, ako ih se prihvati u pokret, stigmatizirati feminizam. Separatistkinje smatraju da je skoro nemoguće promijeniti patrijarhalnu i homofobnu kulturu u Americi, stoga se odvajaju i osnivaju zajednice koje vrednuju i poštuju žene i žive u skladu s ljudima, životinjama i prirodom (Wood, 2011).

6.2.5. Revalorizacija

Također, javlja se i revalorizacija. Revalorizacija se fokusira na povećanje vrijednosti koju društvo dodjeljuje ženama, primjećivanje i poštivanje žena od strane društva u tom isto društvu, kao i primjećivanje njihovog doprinosa društvu. (Wood, 2011).

6.2.6. Ekofeminizam

Ekofeminizam se javlja 1974. godine. Ekofeministkinje dijele separatističku viziju života u skladu s prirodom, ali ne prihvaćaju ideju distanciranja iz društva. Naglašavaju međuovisnost svih živih bića na zemlji i protive se svim oblicima opresije, izrabljivanja i agresije nad ljudima, životinjama i prirodom (Wood, 2011).

6.2.7. Liberalni feminizam

Liberalni feminizam zagovara jednakost muškaraca i žena na svim poljima. Wood (2011) navodi da je sredinom 20. stoljeća većina žena u SAD-u živjela život koji im se predstavljao kao ideal u kojemu je muškarac radio i zarađivao za potrebe obitelji, dok su žene ostajale kod kuće i vodile brigu o djeci i domu, no velik broj žena nije bio zadovoljan i željele su imati ulogu i izvan svog doma.

1963. godine Betty Friedan objavljuje knjigu *The Feminine Mystique* u kojoj progovara o ovim problemima i tada počinje liberalni feministički pokret. Ovaj se pokret fokusirao prvenstveno na probleme bijelih, heteroseksualnih i radno sposobnih žena.

6.2.8. Womanizam

Također vjeruju da su muškarci i žene slični, ali ove aktivistkinje se žele distancirati od bijelih feministkinja pa izabiru novi naziv. Pokret se javlja 1970. i ističe opresiju Afroamerikanki. Ove žene, imaju više djece i češće su samohrane majke, manje su obrazovane i manje zarađuju nego bijele žene. Ciljevi su im reforma socijalnih službi kako bi se dobio humaniji pristup pitanju siromaštva žena, povećanje mogućnosti obuke kako bi žene povećale mogućnost zapošljavanja i samim time materijalne uvjete u kojima žive (Wood, 2011).

6.2.9. Multirasni feminizam

Multirasne feministkinje ističu da se rasa ne može promatrati samostalno iz razloga zato što se preklapa s ostalim čimbenicima koji utječu na doživljavanje opresije poput socioekonomskog statusa, seksualne orijentacije itd.

6.2.10. Feminizam moći

Feminizam moći zastupa stajalište da žene nisu pod opresijom društva jer imaju moć kontrolirati što im se događa, odnosno poručuje ženama da ih jedino vlastito razmišljanje o sebi kao žrtvi sprječava u uživanju ravnopravnosti.

6.3. III. Val:

Mnoge grane iz drugog vala feminizma su ostale aktivne i dan danas, a istovremeno se javlja i treći val feminizma. Treći val uključuje žene iz različitih društvenih klasa, različitog izgleda, koje pripadaju različitim etnitetima, različite su seksualne orijentacije, imaju različite mogućnosti i sposobnosti. (Wood, 2021)

Feministkinje trećeg vala surađuju s muškarcima i ostalim skupinama koje se bore protiv opresije. Također, otvorene su za izgradnju pozitivnih prijateljskih i/ili partnerskih odnosa s muškarcima, kolegama, braćom i očevima.

7. Walt Disney Studios

Iako je animacija postojala kao umjetnost čak i prije izuma kinematografa, danas je Disneyevo ime je toliko blisko vezano uz pojam animacije prividno ih čineći nerazdvojivima (Šćuric i sur., 1999).

Povijest cijelog brenda Disney počinje dolaskom Walta Disneyja u Američku saveznu državu Kaliforniji u ljetnim mjesecima 1923. godine. Prvi animirani film koji je Walt Disney napravio radio se o djevojčici iz Kansas City-a koja se nalazi u crtanom svijetu („Alice's Wonderland“). Ovim filmom, pokazao je svoj talent i distributeru prodao seriju animiranih filmova o istoj djevojčici pod nazivom „*Alice Comedies*“. Kada ga je M.J. distributer iz New York-a kontaktirao u vezi s „*Alice Comedies*“ nastala je tvrtka *Disney*, pod nazivom „*Disney Brothers Cartoon Studio*“ u vlasništvu braće Walta i Roya Disneyja kao jednakih partnera. Tvrtka ubrzo mijenja naziv u Walt Disney Studio (ideja Roy Disney-a) (Disney, 2022).

Popularni lik „*Micky Mouse*“ Walt je pretvorio u prvi animirani film sa zvukom (Steamboat Willy). Mickey Mouse je postao iznimno prepoznatljiv i Walt Disney ga je odlučio brendirati kao sinonim za svoju kompaniju. Nakon ostvarivanja dobrih financijskih rezultata, 1934., Walt Disney odlučuje uz pomoć svojih animatora izraditi prvi dugometražni animirani film u boji pod nazivom „*Snjeguljica i sedam patuljaka*“ (engl. *Snow White and the Seven Dwarfs*). Nakon tri godine rada, film je debitirao 21.12.1937. godine i postao najunosniji film svih vremena (Disney, 2022).

Kreiranje novih i skupih filmova nažalost nije bilo moguće zbog Drugog svjetskog rata zbog kojeg je Disney čak bio primoran raditi propagandne animirane filmove kao i one za obuku vojnika. Po završetku rata Disney se polako vraćao u prije ratno stanje uz snimanju ne-animiranih filmova (Disney 2022).

Kako je Walt imao konstantu želju za stvaranjem nečeg novog i proširenja vlastitog brend identiteta, tako je odlučio kreirati vlastiti zabavni park u kojem će se moći zabaviti i roditelji i djeca. Zabavni park naziva Disneyland je otvoren 1955. godine (Disney, 2022).

Nakon silnih postignuća Walt Disney je preminuo 15.12.1966. godine, a njegove planove za tvrtku nastavio je njegov brat Roy Disney (Disney, 2022).

Prvi veći dodatak *Disney Worldu* je bio EPCOT - Experimental Prototype Community of Tomorrow s ulaganjem većim od milijardu dolara, otvoren je 1982. godine. Prvi internacionalni tematski park tj. prvi tematski izvan granica Sjedinjenih Američkih država izgrađen je u gradu Tokiju u Japanu. *Disneyland Tokio* je otvoren 1983. godine i postao veliki hit zbog velikog broja obožavatelja u Japanu. Današnji tematski parkovi u Sjedinjenim Američkim državama su: *Walt Disney World Resort* (Florida) i *Disneyland* (Kalifornija), a ostali diljem svijeta su: *Disneyland Paris* (Pariz, Francuska), *Tokio Disney Resort* (Tokio, Japan), *Hong Kong Disneyland Resort* (Hong Kong, Kina) i *Shanghai Disney Resort* (Šangaj, Kina) (Disney, 2018).

Danas se tvrtka Disney proširila na širi spektar zabave za sve uzraste pomoću kupovine ostalih tvrtki (*ABC Television*, *ESPN* (The Entertainment and Sports Programming Network - 80% vlasništva), *Marvel*, *The History Channel* (50% vlasništva), *Pixar*, *Hollywood Records*, *Disney televizijski kanali* (poput *Disney Channel*, *Disney Junior*, *National Geographic*...), Disney dućani, Disney radio postaje (npr. *Radio Disney*, *Radio Disney Junior*...), *Disney odmorišta* kao i *Disney Cruise Line* (putovanja kruzerom oko svijeta) itd. (Hallman, 2018).

7.1. Disney Princess franšiza

Povijest Disney princeza seže skroz do početka 20. stoljeća. Jedne noći, u 1934. godini, Walt Disney je obavijestio animatore o izradi prvog dugometražnog animiranog filma u svijetu, pod nazivom „*Snjeguljica i sedam patuljaka*“ (eng. *Snow White And The Seven*

Dwarfs). Waltov entuzijazam zahvatio je i one najskeptičnije u njegovoj skupini i nakon tri godine rada, film je debitirao 21.12.1937. godine i postao momentalni hit. U toj mjeri da je tada postao najunosniji film svih vremena (Disney, 2013).

Disney Princess franšiza obuhvaća sljedeće Disney princeze s (pripadajućim filmovima):

Tianu, Moanu, Mulan, Belle, Pocahontas. Snjeguljicu, Pepeljugu, Zlatokosu, Meridu, Jasminu, Trnoružicu i Ariel (Disney, 2014).

8. Metodologija istraživanja

8.1. Predmet istraživanja

Animirani filmovi imaju utjecaj na koji način djeca doživljavaju sebe i svijet oko sebe. Djeca se poistovjećuju s likovima u animiranim filmovima, kasnije ih u igri oponašaju i usvajaju obrasce ponašanja viđene u animiranim filmovima jednako onima viđenim u stvarnom životu. S obzirom na to da animirani filmovi imaju velik utjecaj na stvaranje slike o (sebi i drugima) kod djece, predmet ovog diplomskog rada je istraživanje prikaza ženskih, muških i likova „zlikovaca“ u filmovima unutar *Disney Princess* franšize te detektiranje promjena u prikazu navedenih likova tijekom vremena.

8.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je opisati izgled, uloge i osobine likova u animiranim filmovima unutar *Disney Princess* franšize, otkriti kako su se ti likovi i njihove uloge mijenjale kroz vrijeme.

8.3. Zadaci istraživanja

1. Opisati vanjski izgled, osobine i uloge likova i pri tome obratiti pažnju na emocije i interakcije likova (verbalna, neverbalna i fizička interakcija).
2. Otkriti najveću želju/san likova za koje je ona u filmu istaknuta i razumjeti važnost iste za radnju (unutarnja motivacija likova koja ih pokreće).
3. Istražiti jesu li se (i kako) mijenjali prikazi i karakteristike glavnih ženskih likova (princeza), glavnih muških likova (najčešće prinčeva) i zlikovaca u filmovima.

8.4. Postupak istraživanja

S obzirom na samu temu, predmet te cilj i zadatke ovoga rada, kao postupak istraživanja korištena je kvalitativna analiza. Iako se ova metoda koristi kod sudjelujućeg promatranja te individualnih ili skupnih intervju (Mužić, 2004), ova se metoda u društvenim

znanostima također koristi za analizu dokumentacije, za promatranje i istraživanje izabranog medija. Tijekom promatranja, bilježe se relevantni podaci primjenjujući kriterije analize. Navedeni postupak istraživanja, iako je u početku korišten na pisanim izvorima, u novije se vrijeme koristi i na verbalnim, slikovnim i filmskim materijalima te iz toga razloga možemo zaključiti da je, između ostaloga, primjeren i za analizu animiranih filmova (Halmi, 2005).

Analiza sadržaja je u ovom slučaju prilagođena potrebama diplomskog rada te je usmjerena na karakterizaciju likova u svrhu opisivanja dodijeljenih rodnih uloga različitim likovima u različitom vremenu. Za potrebe istraživanja, iz širokog spektra Disney animiranih filmova, izdvojena je *Disney Princess* franšiza te će se analiza provoditi na 11 filmova iz franšize, franšiza je tijekom početka pisanja rada obuhvaćala 12 princeza (12 filmova) od kojih svi osim filma *Brave* (hrv. *Merida Hrabra*) sastavni dio analize u sklopu rada. Razlog tome je što je Merida jedina princeza nastala suradnjom tvrtki *Disney* i *Pixar* zbog čega Merida nije isključivo Disney princeza. U *Disney Princess* franšizu je, u kolovozu 2022. godine najavljeno pridruživanje lika Raye iz animiranog filma *Raya i posljednji zmaj*. Ni ovaj film, poput filma *Brave* nije uključen u rad s obzirom na to da se izvori ne slažu je li lik Raye dobio službeni status *Disney* princeze ili nije, dok na službenoj *Disney Princess* stranici, u trenutku pisanja rada još uvijek nije bila uvrštena među likove ostalih 12 princeza. Dakle, animirani filmovi čije likove diplomski rad obuhvaća su:

1. Snow White and The Seven Dwarfs / Snjeguljica i sedam patuljaka, 1937.
2. Cinderella / Pepeljuga, 1950.
3. Sleeping Beauty / Trnoružica, 1959.
4. The Little Mermaid / Mala sirena, 1989.
5. The Beauty and The Beast / Ljepotica i zvijer, 1991.
6. Aladdin / Aladin, 1992.
7. Pocahontas, 1995.
8. Mulan, 1998.
9. The Princess and The Frog / Princeza i žabac, 2009.
10. Tangled / Vrlo zapetljana priča, 2010.

11. Moana / Vaiana, 2016.

U svrhu analize sadržaja, prije svega je potrebno odrediti jedinice analize (Milas, 2005). Budući da je sam rad fokusiran na karakterizaciju likova, jedinice analize u ovom radu bit će likovi iz navedenih animiranih filmova, i to:

- glavni ženski lik, odnosno *Disney* princeza
- glavni muški lik (najčešće *Disney* princ)
- lik (glavnog) zlikovca

Nakon odabira jedinica analize, odabiru se kategorije, odnosno kriteriji procjenjivanja (Milas, 2005). Kategorije su izabrane s ciljem karakterizacije likova i ispunjavanja zadataka istraživanja. Kroz rad, sve jedinice analize bit će analizirane prema sljedećim kategorijama:

- fizički izgled likova
- osobine likova

Potrebno je spomenuti kako se ponekad neki dijelovi, a posebno kategorija fizičkog izgleda, neće ili neće detaljno analizirati zato što kod nekih likova ovaj kriterij nije dovoljno precizno određen i/ili je zanemariv. Također, radi ograničenih znanja, opisi će biti jednostavni i primarno će se fokusirati na vrstu i boju odjeće .

Dakle, svih 11 animiranih filmova su analizirani na prethodno opisani način te su za svaku od navedenih jedinica analize navedena i prokomentirana obilježja iz filma zamijećena u verbalnoj (dijalozi, monolozi, pjesme) i neverbalnoj komunikaciji, ponašanju i osobinama likova, njihovom izgledu i radnji.

Fizički izgled likova primarno je bilježen na temelju slikovnog prikaza pojedinog lika unutar samoga filma, a ponekad i usporedbom prikaza određenog lika s prikazom drugih likova.

Osobine likova su analizirane na temelju same radnje animiranog filma, međusobne interakcije likova i želja/snova koje pokreću određeni lik (pružajući unutarnju motivaciju) ako se navedeno moglo zaključiti iz animiranog filma.

8.5. Uzorak

Kako je ranije navedeno, uzorak u ovom istraživanju se sastoji od ukupno 11 animiranih filmova iz *Disney Princess* franšize. Svi animirani filmovi pregledani su na izvornom, engleskom jeziku u aplikaciji *Disney+* zbog otežanog (djelomično i Covid-19 pandemijom) pribavljanja sinkroniziranih verzija svih filmova u (pod)jednakoj kvaliteti. Ovakav odabir je namjeran jer se direktno utječe na eliminiranje ostalih dostupnih video izvora koji svojom lošijom kvalitetom mogu utjecati na opažanje i samim time na analizu. Dakako, bilo bi dobro kada bi se u budućim istraživanjima koristili sinkronizirani filmovi područja na kojima bi se istraživanja vršila, budući da su upravo sinkronizirane verzije namijenjene djeci koja ih gledaju, čime će se dobiti uvid koliko prijevod varira od prvotne verzije na promatranim područjima.

Osim što spadaju pod *Disney Princess* franšizu, ovi animirani filmovi mogu se podijeliti u sljedeće tri kategorije s obzirom na vrijeme nastanka, a sudeći po prethodnim radovima, i po obilježjima likova princeza:

1. Klasično razdoblje

- I. Snow White and The seven Dwarfs/Snjeguljica i sedam patuljaka (1937)
- II. Cinderella/ Pepeljuga (1950)
- III. Sleeping Beauty/Trnoružica (1959)

2. Renesansno razdoblje

- I. The Little Mermaid/Mala sirena (1989)
- II. The Beauty and The Beast/Ljepotica i zvijer (1991)
- III. Aladdin 1992
- IV. Pocahontas 1995
- V. Mulan 1998

3. Novo doba

- I. The Princess and The Frog/Princeza i žabac 2009
- II. Tangled/Vrlo zapetljana priča 2010
- III. Moana/Vaiana 2016

U treću skupinu bi, prema vremenu nastanka i osobinama glavnog lika spadao i lik Meride iz animiranog filma *Brave/Merida hrabra* (2012).

9. Analiza animiranih filmova iz *Disney Princess* franšize

9.1. Klasično razdoblje

9.1.1. Snow White and The Seven Dwarfs/Snjeguljica i sedam patuljaka

Redatelj: David Hand

Snow White and The Seven Dwarfs/Snjeguljica i sedam patuljaka iz 1937. godine, osim što je prvi dugometražni animirani film *Disney* studija, ujedno se navodi kao prvi svjetski dugometražni animirani film u boji. Ovaj film snimljen je prema istoimenoj bajci braće Grimm te počinje prikazom bajke u knjizi.

Mlada djevojka Snjeguljica je princeza koja je radi maćehine ljubomore prisiljena raditi u dvorcu te tako, jednog dana radeći u dvorištu upoznaje mladog princa i zaljube se na prvi pogled. Kada maćehi čarobno ogledalo kaže da je Snjeguljica ljepša od nje, maćeha naredi lovcu da ju ubije, no on se smiluje djevojci i pusti ju da pobjegne. Prestrašena Snjeguljica bježi u šumu te potraži zaklon kod patuljaka kako bi se sklonila od maćeha, no maćeha saznaje da je Snjeguljica živa. Prerušena u staricu, zaputi se u šumu gdje pokćerki ponudi začaranu jabuku nakon čije konzumacije Snjeguljica pada u san iz kojeg je može probuditi samo prvi poljubac njene ljubavi.

Glavni lik u ovom filmu je Snjeguljica, koja je ujedno i prva Disneyjeva princeza. Uz Snjeguljicu, posebna pažnja će se posvetiti princu, maćehi i patuljcima.

9.1.1.1. Snjeguljica

Vanjski izgled lika Snjeguljice opisan je na početku filma kroz sljedeće sintagme: „usne crvene kao ruža“, „kosa crna kao ebanovina“, „koža bijela kao snijeg“ (Hand, 1937). Iz slikovnog prikaza vidimo da Snjeguljica također ima i smeđe oči te da je vitka.

U početku radi u dvorcu noseći smeđu istrošenu haljinu s bijelim rukavima i kragnom. Izgled je upotpunjen plavom mašnom u kosi i drvenim klompama koje izgledaju veliko

na njenim malim stopalima. Ovu odjeću nosi u vrtu dok pjeva svoju pjesmu „ *I'm Wishing*“ i upoznaje princa koji se pridruži u pjevanju te se zaljubljuju na prvi pogled.

Kasnije u filmu, Snjeguljica je odjevena u svoju klasičnu haljinu koja ima svijetlo plave rukave s crvenim detaljima, bijeli ovratnik, plavi steznik, žutu suknju s bijelom podsuknjom, žute cipelice s bijelom mašnom, crvenu mašnu u kosi, a dok je u šumi nosi i tamni plašt kojemu je unutarnja strana crvena.

Snjeguljica je mlada, dobra, nježna, marljiva i brižna djevojka. Kada upozna princa, sramežljiva je i udaljava se od njega, ali se na prvi pogled zaljubljuje. Životinje je vole što ukazuje na povezanost s prirodom i na to kako je dobra osoba čistog srca. Kada sazna da je maćeha želi ubiti, prestrašeno bježi u šumu i beznadno plače do jutra. Životinje je upute do kućice u kojoj žive patuljci. Kada dođe do kućice, popravljajući svoju kosu kako bi ostavila dobar dojam. Kada shvati da nema nikoga i vidi u kakvom je stanju kuća, odmah se primi posla i uz pomoć životinja i pjesmu pospremi cijelu kuću i stavi kuhati hranu. Također, kad patuljci dođu kući s posla, prepoznaje ih po imenima jer imena predstavljaju njihove karakterne osobine. Ponaša se prema njima kao da im je majka: kuha im, sprema, natjera ih da peru ruke i umivaju se prije jela inače neće dobiti večeru. Stalo joj je do patuljaka i žudi za ljubavlju i boljim životom, što se vidi u molitvi prije spavanja (dakle Snjeguljica je i pobožna): moli se za patuljke, za prinčev pronalazak nje i da je patuljak Ljutko zavoli jer je on jedini u tom trenutku još uvijek ne prihvaća, iako se njemu već sutradan smekša srce i čak se nasmiješi dok im dijeli poljupce u čelo prije nego što krenu na posao. Vesela je i voli pjevati. Ima nježan, praktički dječji glas, pjeva dok radi i zabavlja se te kroz pjesmu iznosi svoje želje i osjećaje. Nevina je, naivna i lakovjerna, stoga prihvaća jabuku od „starice“ iako je ranije upozorena od strane patuljaka da se čuva stranaca zbog kraljice.

I'm Wishing – Snjeguljičina pjesma o njenim najdubljim željama i čežnji. Ona čezne za ljubavi i želi da je *baš danas* pronađe njena ljubav. Pjeva je na početku priče dok još radi u vrtu pored dvorca i baš za vrijeme pjesme u kojoj je zaželjela želju upoznaje princa koji joj se pridruži pa otpjeva pjesmu „*I Have But One Song*“ čime se pokazuje zaljublivanje na prvi pogled. Snjeguljica je u ovom dijelu sramežljiva pa se skriva od njega.

Što se aktivnosti tiče, Snjeguljica je podosta pasivna kad je u pitanju njen život. Maćeha vrši opresiju nad njom, no ona kao to niti ne razumije i s osmjehom radi u istrošenoj odjeći. Zatim je lovac je pokušao ubiti, a ona bježi u šumu tek nakon što joj on kaže da

ode. Kad pobjegne, beznadno plače na podu dok ne primijeti da su se oko nje počele skupljati životinje s kojima se prijatelji. Opet, životinje je vode do kućice patuljaka, koju zatim počiste i Snjeguljica stavi kuhati hranu, a zatim od umora zaspi.

Snjeguljica i patuljci se zbližavaju i ona ostaje kod njih u tradicionalnoj ulozi žene i brine o kućanstvu (doduše kao da im je majka zbog odnosa prema njima) dok oni odlaze na posao u rudnik. Zaljubila se u princa i željela bi biti s njime, ali ne čini ništa po tom pitanju, već čeka njegov dolazak u nadi da će je on stvarno jednog dana pronaći i odvesti sa sobom nakon čega će živjeti sretno do kraja života. Jedino što ona učini, vođena svojom željom, jest da zaželi želju u „bunaru želja“ (tada upoznaje princa), moli se za ostvarenje želje prije spavanja i pojede „čarobnu jabuku želja“ koja je otrovana.

9.1.1.2. Princ

Princ se samo kratko pojavljuje na početku i na kraju filma. On ima smeđu kosu i plave oči. Na glavi ima plavu kapu s bijelim perom, nosi plavo odijelo s bijelim rukavima, smeđe čizme i mač. Snjeguljica ga u razgovoru s patuljcima opisuje kao visokog, zgodnog, snažnog i govori da nigdje ne postoji netko poput njega.

U početku filma jaše na bijelom konju pa zastane kad čuje pjesmu, spretno preskoči preko ograde dvorca i zaljubljuje se u Snjeguljicu. Otpjeva pjesmu „*I Have But One Song*“ u kojoj izražava svoju ljubav. Na kraju filma dolazi, poljubi Snjeguljicu, bude tužan što je umrla, a kad ona ustane, uzima je u naručje i odvodi u dvorac, gdje žive sretno do kraja života.

Iako je njegovo pojavljivanje u filmu zaista kratko, on je taj koji spašava nemoćnu ljepoticu od čarolije zle maćehe. Time mu je dodijeljena uloga spasioca/zaštitnika. Također, dok je Snjeguljica opisana kao lijepa, emotivna, ovisna o drugima, brižna i prikazana u ulozi domaćice i „majke“, on je visok, snažan, spretnan, sposoban, neovisan i znatiželjan.

9.1.1.3. Maćeha

Snjeguljičina maćeha je kraljica koja se ponosi svojom ljepotom te je ljubomorna na pokćerkinu. Maćeha, za razliku od Snjeguljice ima šminku na licu: tamno sjenilo i rumenilo. Ima žuto-zelene oči, crvene usne, a na glavi ponosno nosi svoju zlatnu krunu. Kosu joj ne vidimo jer je prekrivena crnom maramom koju maćeha nosi uz ljubičastu

haljinu s bijelom kragnom i crvenom trakom oko struka. Oko vrata joj je zlatni lančić, a na nogama ima zlatne cipele. Uz sve navedeno, nosi crni plašt.

Ona je tašta, ljubomorna i okrutna. Želi biti najljepša pod svaku cijenu i stalno ispituje svoje čarobno ogledalo tko je najljepša žena od svih. Kada jednog dana čuje pokćerkino ime, naredi lovcu da odvede Snjeguljicu i da je ubije, a kao dokaz da donese njeno srce. U početku je zadovoljna, no kad joj ogledalo kaže da je Snjeguljica i dalje najljepša i da je živa, maćeha uzima knjigu čarolija i začara jabuku čarolijom čiji je jedini protuotrov prvi poljubac ljubavi otrovane osobe. Maćeha bude zadovoljna time jer misli da će patuljci pokopati Snjeguljicu živu misleći da je mrtva. Prerušava se u ružnu staricu sa sijedom kosom, velikim nosom, nedostatkom velikog broja zubi i crnim ogrtačem pa se zaputi u šumu.

Ovaj izgled je u kontrastu sa Snjeguljičinom mladošću i ljepotom, te uz prvotni izgled maćeha u filmu, dodatno naglašava njihove različitosti i distancira dobro od zla kontrastom svijetlih i tamnih boja u odjeći likova, ali i u njihovoj pozadini. Nakon što otruje Snjeguljicu, ljutiti patuljci je napadnu i ona bježeći pada s litice čime je, kao što je za bajke karakteristično, zlo na kraju kažnjeno.

Maćeha je glavni negativac u priči, a s obzirom na to da se lovac pokajao i zaštitio Snjeguljicu, moglo bi se reći i jedini. Kontrast u bojama koje prevladavaju u odjeći maćeha i Snjeguljice dodatno naglašava njihove razlike, kao što je postignuto i naglašavanjem Snjeguljičine prirodne ljepote i maćehine jake šminke. Ne treba zaboraviti da, iako je zla i okrutna, ona je (za razliku od Snjeguljice) aktivna u borbi za ono što želi i spremna je na sve kako bi ostvarila svoj cilj.

Jedino što je kod maćeha stereotipno povezano sa ženskim rodom je njena želja za ljepotom, uključujući i jaku šminku. Ona nije pasivna kao Snjeguljica, a to se vidi po tome što, kada je lovac razočara, ona preuzima stvari u svoje ruke i odluči se sama riješiti Snjeguljice.

9.1.2. Cinderella/Pepeljuga

Redatelji: Wilfred Jackson, Hamilton Luske, Clyde Geronimi

Cinderella ili Pepeljuga je animirani film iz 1950. godine snimljen prema bajci braće Grimm.

Pepeljuga je mlada djevojka plemićkog roda koja živi s maćehom i polusestrama Drizelom i Anastazijom. Iako žive u kući njenog pokojnog oca koji se oženio maćehom misleći da Pepeljuga treba majku i kako će joj goditi društvo Anastazije i Drizele, Pepeljuga je prisiljena obavljati sve vrste poslova u kući i oko kuće, dok maćeha i njene kćeri samo naređuju i uživaju. Bez obzira na sve to, Pepeljuga je dobra i optimistična djevojka koja se sprijateljila sa svim životinjama u svojoj okolini. Jednog dana dolazi poziv na bal u kraljevskoj palači na koji moraju doći sve neudane djevojke jer će princ izabrati buduću suprugu. Maćeha i polusestre čine sve što mogu da Pepeljuga ne može otići na bal, no ona na kraju uz pomoć dobre vile ipak odlazi na bal i zaljubi se u princa. Budući da čarolija prestaje djelovati u ponoć, ona odjuri kući, a princ, očaran njenom ljepotom, je odlučio pronaći uz pomoć staklene cipelice.

9.1.2.1. Pepeljuga

Pepeljuga je vitka mlada djevojka plavih očiju, ružičastih usana i srednje duge plave kose koju svako jutro češlja. Dok radi u kući kao sluškinja (većinu radnje filma), Pepeljuga u kosi ima plavu mašnu, a odjevena je u smeđu haljinu s plavim rukavima i bijelom pregačom, na glavi osim mašne nosi i bijelu maramu, a na svojim malenim stopalima ima crne balerinke. Kad je trebala ići na bal, miševi su joj prekrojili staru majčinu haljinu ružičaste boje, a uz nju je nosila ljubičaste balerinke, bijelu mašnu u kosi i tirkiznu ogrlicu koju su miševi nanizali od polusestrinih bačenih perlica. Budući da su joj je polusestre (uz maćehin poticaj) uništile cijelu kombinaciju, na bal je otišla u prepoznatljivoj svijetlo plavoj haljini za bal s pripadajućim rukavicama i trakom kojom je kosa podignuta u punđu, oko vrata je imala crnu ogrlicu (usku, gotovo uz vrat), a na nogama staklene cipelice. Također, njena stopala su toliko sitna da su duljine nadvojvodinih prstiju, što vidimo kad joj pred kraj filma obuva staklenu cipelicu.

Slično Snjeguljici, živi kao sluškinja u vlastitom domu i ne buni se. Radi što joj kažu, i potajno mašta o boljem životu. Ispunjava sve želje i naredbe maćeha i polusestara, brine o cijelom kućanstvu i životinjama s kojima je u dobrim odnosima kao i Snjeguljica. Od životinja ne voli jedino maćehinog mačka Lucifera koji maltretira njene prijatelje miševe.

Kad stigne poziv za bal, odnosi ga maćehi iako ne bi smjela ometati sat pjevanja i sviranja koji maćeha ima sa svojim kćerima, te s podsmjehom i uz sarkastičan komentar da bi možda trebala ometati nastavu, aludira na Drizelino grozno pjevanje. Iz navedenog vidimo da je svjesna da je bolja od polusestara, iako se time ni u jednom trenutku ne hvali, ne zadirkuje ih niti uopće spominje išta od toga pred njima.

Također, brani svoju želju da ide na bal i suprotstavlja se polusestrama, što znači da nije u potpunosti pasivna kao što je bila Snjeguljica. Navedeno se vidi i pri kraju filma kada, usprkos maćehi odlazi probati staklenu cipelicu i ponudi svoju (druga, ona koja joj je preostala) nakon što se izgubljena cipelica razbije.

Ne stiže popraviti majčinu staru haljinu pa životinje to čine umjesto nje, koristeći dijelove stare odjeće koju su sakupili nakon što su je polusestre pobacale po podu. Miševi su joj vjerni pratitelji kroz cijelo trajanje filma te ona brine o njima i razgovara s njima kao da su ljudi. A način na koji ih tretira i sama činjenica da je miševu spasila iz mišolovke koju je postavila njena maćeha govori o njenom suosjećanju i dobroti.

U odlasku na bal i ostvarivanju snova pomaže joj njena dobra vila, no ima ograničenje jer se mora vratiti kući do ponoći. Pepeljuga je sretna i zahvalna čak i s tih nekoliko sati slobode.

A Dream Is a Wish Your Heart Makes – pjesma u kojoj Pepeljuga daje naslutiti svoju želju, iako je ne izražava jasno kao Snjeguljica. Pepeljuga govori da nije važna patnja jer ako se nastavi vjerovati, san će se ostvariti. Budući da pati u uvjetima u kojima živi, ova joj pjesma pruža svojevrsnu utjehu, čime se daje naslutiti da je ono o čemu sanja zapravo bolji život.

Pepeljuga je lijepa, vitka djevojka prosječne visine. Ona ima plavu kosu i plave oči. Suosjećajna je, marljiva, pažljiva, svjesna je svojih kvaliteta kao i nedostataka svojih polusestara te zbija šale na njihov račun isključivo kada je sama, dok se prema svima uvijek odnosi s ljubaznošću. Iako je poslušna i radi sve što maćeha i polusestre od nje traže, usudi se usprotiviti/proturječiti kada smatra da je u pravu, no ipak dopušta da joj određuju sudbinu. Bez obzira na izrabljivanje i nepravednost, Pepeljuga ostaje uljudna, optimistična i vjeruje u bolje sutra. Pepeljuga je aktivnija od Snjeguljice, no i dalje je prikazana kako obavlja stereotipne ženske poslove poput kuhanja i čišćenja, uređivanja i

sl., ovisna je o drugima i tuđoj pomoći, emotivna je, u podređenoj ulozi u odnosu na maćehu i polusestre (iako su i one ovisne o njoj jer ništa u životu ne rade same budući da je ona za njih radila sve), a uz sve navedeno i njen izgled se uklapa u idealno viđenje žene kroz oči društva. Iz navedenih razloga, kao i činjenice da je od nastavka torture maćehe i polusestara spašava samo prinčeva ljubav, možemo zaključiti da je lik ove princeze također prikazan stereotipno.

9.1.2.2. Princ

U filmu, princ ima svijetlu put, tamno smeđu kosu i smeđe oči. Također, snažne je fizičke građe i ima široka ramena. Na sebi ima krem sako sa zlatnim detaljima, crvene hlače sa zlatnom crtom na svakoj nogavici, zlatni remen, crne čizme i bijele rukavice. Opčinjen Pepeljugom i njenom ljepotom, priđe joj, pleše s njom, prošeću, razgovaraju i zaljubljuju se. Zahvaljujući njegovoj ljubavi i odlučnosti da pronađe nestalu djevojku, Pepeljuga je spašena od života kakav je živjela. Detaljnija karakterizacija ovog lika je teško moguća, budući da je pojavljivanje princa u filmu relativno kratko. Bez obzira na kratko pojavljivanje, on je prikazan kao snažan i neovisan muškarac koji je spasitelj i zaštitnik žene koju voli.

Uz princa, nije loše istaknuti kralja, prinčeva oca, koji organizira bal za prinčev dolazak jer želi da se princ što prije oženi kako bi doživio rođenje i djetinjstvo svojih unuka, iz čega je vidljivo tradicionalno prikazivanje braka i obitelji. Brak je za kralja sredstvo za reprodukciju i njegovom je sinu žena potrebna da mu rodi djecu. Ništa osim toga mu nije važno jer na bal poziva sve neudane žene iz kraljevstva.

9.1.2.3. Maćeha – Lady Tremaine i polusestre

Maćeha je vitka žena sjede kose i zelenih očiju, ima zelene naušnice i prsten, nosi crvenu haljinu s ljubičastim ovratnikom i volanima na kraju rukava, koristi crni štap za hodanje iako joj nije potreban za to. Ima ponosno, plemićko držanje i dobro je obrazovana. Za bal se odijeva u ljubičastu haljinu s ružičastim detaljima, a preko glave i oko sebe prebaci svijetlo plavu maramu.

Anastazija je crvenokosa djevojka, a odjevena je u ružičasto-ljubičastu haljinu i ima zlatni ukras u kosi. Drizela ima smeđu kosu u kojoj nosi plavu mašnu, a odjevena je u zeleno-žućkastu haljinu. Anastazijina haljina za bal je u ljubičastim tonovima sa svijetlo zelenim

perom u kosi, a Drizelina u zelenim tonovima sa svijetlim tirkiznim detaljima i perom u kosi. Anastaziji i Drizeli su, za razliku od Pepeljuge i maćehe (ali i ostalih sporednih ženskih likova) njihova tijela prikazana bez oblina.

Maćeha i njene kćeri psihički zlostavljaju Pepeljugu, a sve iz ljubomore na njenu ljepotu. Iako se sve tri žene loše ponašaju prema Pepeljugi, svime rukovodi upravo maćeha koja svoje kćeri na to potiče.

Maćehin cilj je udati jednu od svojih kćeri za princa kako bi sebi i kćerima poboljšala status u društvu, posebno nakon što su, živeći raskošno, već potrošile veliki dio bogatstva koji je za sobom ostavio otac mlade Pepeljuge. Nakon bala, kada nadvojvoda kreće u potragu za Pepeljugom, brine se kako će mu se prikazati, kao da joj je rezervni plan udati se za njega.

Maćehu možemo okarakterizirati kao zlostavljačicu i spletkarošicu, ljubomornu na Pepeljugu, željnu bogatstva i moći, ponosnu, zlu, manipulativnu i okrutnu, ali ne možemo se reći kako je glupa, za razliku od njenih kćeri. Anastazija i Drizela su ljubomorne na Pepeljugu, konstantno je diskriminiraju, ponižavaju i naređuju joj, nespretni su, netaletrane, (pomalo) glupe, neprestano pokušavaju nadmašiti jedna drugu i svađaju se, a ni u javnosti nemaju čak niti dostojanstveno držanje ili znanje koje im je maćeha pokušala usaditi.

Ove žene nemaju tradicionalnu ulogu u smislu brige o domaćinstvu, ali fokusirane su na svoj izgled i vode računa o odjeći i nakitu. Uz to, polusestre su razmažene, nepristojne i sebične, a maćeha žudi za moći, bogatstvom i prestižnijim društvenim statusom. Također, ove tri žene, ne samo da ne obavljaju, već i ne znaju obavljati kućanske poslove niti kuhati (jer to nikada nisu niti morale), čime pokazuju kako ne znaju brinuti za sebe i svoje potrebe te ovise o nekome drugome po tom pitanju (Pepeljugi) iako su navedeni poslovi stereotipno ženski poslovi.

9.1.3. Sleeping Beauty/Tmoružica

Redatelj: Clyde Geronimi

Radnja filma počinje pričom o dobrom kralju Stefanu i njegovoj kraljici koji su dobili kćer i nadjenuli joj ime Aurora. Cijelo je kraljevstvo slavilo princezino rođenje, među njima i tri dobre vile: Flora, Fauna i Merryweather. Flora je princezi darovala ljepotu, Fauna pjesmu, a zatim se pojavljuje zla vila Maleficent, koja baca kletvu na princezu i govori kako će se na svoj 16. rođendan ubosti na vreteno presice i umrijeti, zatim nestaje. Merryweather poklanja dar nade te uspijeva ublažiti kletvu: Aurora će se ubosti na vreteno, ali neće umrijeti, već zaspati, a iz sna će je probuditi poljubac prave ljubavi. Vile uzimaju ljudski oblik te odvođe Auroru u kolibu na rubu šume te je odgajaju kao svoju pod imenom Trnoružica. Dan prije povratka Trnoružica u šumi upoznaje princa Filipa i zaljubljuju se. Kad dođe kući, saznaje da je princeza i da je već obećana nekome. Kad se vrate u dvorac prolazi kroz tajni prolaz, ubode se na vreteno i zaspi. Vile i princ udružuju snage kako bi poništili kletvu.

9.1.3.1. Aurora/Trnoružica

Princeza Aurora je kći kralja Stefana i kraljice čije ime nije navedeno. U početku filma je dijete, ali odrasta u lijepu, vitku djevojku koja ima dugu plavu kosu, usne crvene poput ruže i ljubičaste oči.

Za života u lovačkoj kućici s vilama, Trnoružica u kosi nosi crnu traku. Ima sivu košulju dugih rukava preko koje nosi crni steznik i sivkastu suknju. Za ovo vrijeme ne nosi cipele, već hoda bosa, a prilikom odlaska u šumu nosi i ljubičasti šal. Kao princeza, nosi zlatnu krunu i ogrlicu te ružičastu ili plavu dugu haljinu te cipelice u pripadajućoj boji.

Živeći duboko u šumi sa svojim tetama (vilama), Aurora je izolirana od ostatka svijeta, stoga ne iznenađuje činjenica da ostane iznenađena, sramežljiva i pomalo prestrašena kada u šumi upozna princa Filipa koji joj se pridruži u pjevanju pjesme *Once Upon a Dream*. Njih dvoje se na kraju zaljube jedno u drugo i dogovore sastanak navečer u lovačkoj kućici. Oduševljena i presretna govori tetama da je upoznala stranca pa saznaje da je princeza i da je već zaručena za princa Filipa i to od rođenja. Ne može vjerovati, odlazi u sobu i plače. Iako je tužna, pomiri se sa sudbinom i vraća se u dvorac gdje ponovno plače pred ogledalom prije nego što hipnotizirano prođe kroz tajni prolaz i ubode se na vreteno. Nakon poljupca, svi se bude. Filip i Aurora dolaze u dvoranu, poklone se kraljevima i kraljici te Aurora zagrlji majku i oca, a zatim ona i princ plešu zajedno.

Od svih princeza, Aurora ima najkraće vrijeme prikazivanja i najmanju količinu teksta u filmu u kojem je glavni lik. Ipak, iz prikaza u ovom animiranom filmu vidimo da je povezana sa životinjama u šumi, dobra, lijepa, romantična i vedra. Također, kao i dosadašnje princeze, i Aurora pjeva o svojim najdubljim željama.

Once Upon a Dream – Aurorina pjesma pomoću koje izražava svoju želju za ljubavlju. Pjeva o tome kako ona poznaje čovjeka u kojeg se zaljubila jer su se već upoznali u snu. U pjesmi joj se pridružuje i princ Filip, no iako provedu vrijeme skupa do kraja pjesme i zaljube se jedno u drugo, ne razmijene imena i ostaju stranci.

Budući da čezne za ljubavlju, Aurora bude slomljena kada joj vile kažu da nikad više ne može vidjeti stranca u kojeg se zaljubila. Ona neutješno plače, ali prihvaća svoju sudbinu, slično kao i njene prethodnice. Dakle, i ova princeza je pasivna, čak i više nego Pepeljuga, te se ne bori za sebe i svoje želje. Prikazana je kako skuplja bobice u šumi, sanja o ljubavi, emotivna je, nije samostalna, poslušna je, submisivna, visoka i vitka.

9.1.3.2. Princ Filip

Princ Filip ima svjetliju smeđu kosu, smeđe oči, vitku, ali dobro građenu figuru. Također, kao dječak je bio prisutan na slavlju Aurorina rođenja pa se sa sigurnošću može reći da je nešto stariji od nje. Princ Filip je još kao dječak, dogovorom očeva, postao princezin zaručnik.

Što se odjeće tiče, princ ovaj put nosi smeđu odoru s crnim rukavima i remenom koji je ukrašen zlatnom kopčom, ima smeđe čizme do koljena te crveni plašt i kapu s perom. Kasnije, kad na balu pleše s princezom Aurorom, ima crnu tuniku, plavu kragnu i hlače, crveni plašt, duge plave rukave s crvenim ramenima i crne čizme.

Prolazeći kroz šumu, ponudi konju nagradu ako ga odvede do izvora pjesme gdje sreće Auroru. Ovdje vidimo njegovu snalažljivost, a u načinu na koji prilazi mladoj princezi vidimo i da je samopouzdan. Kada dolazi do dvorca, pomalo manipulativno od oca dobiva dopuštenje da oženi djevojku koju voli, a ne princezu kojoj je obećan. Osim snalažljivosti, ovdje možemo primijetiti i vjernost/odanost jer ne odustaje od djevojke koja mu se sviđa kako bi ugodio drugima.

Također, ovaj princ je hrabar i uporan, što vidimo u nastojanjima da pobjegne iz tamnice, pobjedi Maleficent i spasi voljenu. Dakle, princ je hrabar, snalažljiv sposoban, odan, neovisan i inteligentan. Kao i prijašnji prinčevi, on dolazi svojoj princezi u ulozu spasitelja. Uz navedene osobine, za razliku od prijašnjih prinčeva, koji su spasili princeze iz krizne situacije uz minimalan napor, princ Filip prelazi sve zapreke koje mu je zla vila postavila, sve s ciljem da zaštiti voljenu.

9.1.3.3. Maleficent

Dok su dobre vile malene i imaju krila, Maleficent je prikazana kao vitka žena sivkaste kože. Njene oči su žute boje, a umjesto kose ima velike crne rogove. Toliko je visoka da kada nepozvana dolazi na proslavu princezina rođenja, stoji oči u oči s kraljem Stefanom iako on stoji na stepenicama uz prijestolje. Odjevena je u crni plašt s ljubičastim rubovima ispod kojeg se nazire crna haljina s crvenim detaljima. Umjesto čarobnog štapića kakav imaju druge vile, sa sobom nosi zlatni štap za hodanje pomoću kojega baca čarolije. Nokti su joj crvene boje, a na kažiprstu nosi zlatni prsten s velikim ovalnim ukrasom crne boje. S njom putuje i tijekom filma joj najviše vrana Diablo (hrv. Đavao, sličan naziv kao i u animiranom filmu Pepeljuga gdje se mačak zove Lucifer implicirajući na ime vraga/đavla).

Njena vitkost i visina, izbor odjeće i boja uz ponosno držanje ostavljaju dojam elegancije, ali i prijatnje.

Zla i okrutna Maleficent, uvrijedivši se što nije pozvana na slavlje, baca strašnu kletvu na malenu princezu. Koliko je zla pokazuje strah koji likovi osjećaju u njenoj prisutnosti, kao i njeno uživanje u tuđoj boli i tuzi.

Samu sebe naziva gospodaricom zla, a sve ostale smatra lošijima i manje sposobnima nego što je ona. Samodopadna je i ohola, ne pristaje na poraz i spremna je učiniti baš sve da bi ostvarila svoje ciljeve, a osim do sebe, donekle joj je stalo samo do njenog jedinog sposobnog suradnika i ljubimca – vrane.

Da je moćnija od njih, svjesne su i tri dobre vile, koje zaključče da su dobrota i radost pomaganja drugima jedino po čemu su bolje i o čemu Maleficent ne zna ništa.

Njena zlobnost i okrutnost vide se i u sceni u kojoj, nakon što je zarobila princa, ismijava ga, njegovu ljubav i dobrotu. Otkriva mu da je djevojka iz šume zapravo princeza te mu prikazuje viziju gdje ga pušta da ide do Aurore i spasi je, ali tek kada on ostari, a princeza ostane mlada i lijepa zahvaljujući čaroliji. Princa i njegova konja vizija prikazuje stare i spore, u toj viziji pogrbljeni princ jaše na jedva pokretnom konju, Maleficent ga naziva ga divnim, visokim i uspravnim herojem bajke koji će spasiti princezu i pokazati da prava ljubav sve pobjeđuje. Cijelo ovo psihičko i emotivno mučenje nju zapravo veseli i zabavlja.

Zapravo nije jasno čini li ona svo zlo iz želje za osvetom ili samo zato što je istinski zla i uživa u tome. Ova nemilosrdna i lukava žena, također ima i sposobnost pretvaranja u druge oblike života, a tu moć koristi za sprečavanje princa u spašavanju princeze.

Maleficent je treći po redu ženski zlikovac u priči o *Disney* princezi. Bez obzira na svoju vitkost i eleganciju, odudara od prikaza ostalih do sada analiziranih ženskih likova radi svoje visine. Glavni ženski likovi i likovi zlikovaca su do sada uvijek prikazani kao sitniji i niži od muškaraca, dok Maleficent odudara od tog opisa bivajući viša od princa i kralja Stefana. Ona je zla, nemilosrdna, lukava i okrutna, a budući da uživa u tuđoj patnji i da nanosi drugima zlo iz zabave, možemo je nazvati i sadistom. Ona igra aktivnu ulogu u dobivanju onoga što želi, čini sve kako bi ostvarila svoje ciljeve. Svojim se izgledom, postupcima i osobinama ne uklapa u rodne stereotipe niti rodnu ulogu žene.

9.2. *Renesansno razdoblje*

9.2.1. The Little Mermaid/Mala sirena

Redatelji: John Musker i Ron Clements

The Little Mermaid/Mala sirena je animirani film iz 1989. godine i prvi je film koji spada pod drugu eru.

Ovaj film prati Ariel, nestašnu i znatiželjnu mladu sirenu koja mašta o svijetu ljudi. Ona skuplja predmete povezane s ljudima s dna oceana te unatoč očevoj zabrani, ona pliva na površinu vode. Tijekom velike oluje, ona spasi princa Erika od utapanja i odmah se zaljubljuje u njega. Mijenjajući svoj glas za noge, Ariel odlazi na kopno i ima tri dana da se princ zaljubi u nju i poljubi je, inače njen život pripada Ursuli. Uz pomoć svojih

prijatelja ribe Floundera i raka Sebastiana, pokušava osvojiti prinčevo srce ni ne znajući za Ursulin skriveni plan da iskoristi Ariel protiv njenog oca Tritona kako bi dobila čarobni trozubac i vlast nad morima. Ariel i Erik ujedine snage u borbi protiv morske vještice kako bi spasili sebe i svoje ljude.

9.2.1.1. Ariel

Ariel je jedina Disney princeza koja nije rođena kao čovjek. Ona je sirena, jedna od sedam kćeri kralja Tritona koji vlada morima. Jedina od sestara ima dugu crvenu kosu i zeleni rep, a grudi su joj prekrivene dvjema ljubičastim školjkama. Uz dugu crvenu kosu i vitku figuru pješčanog sata, Ariel tijekom cijelog trajanja filma ima velike plave oči i crvene usne. Kod fizičkih obilježja, treba ponovno spomenuti neproporcionalnost jer je u kada je usporedimo s Tritonom, Ariel je prikazana minijaturno (Tritonov prst i Arielina ruka su jednake debljine, njegovi bokovi su dvostruko širi od njezinih, a ramena čak četiri puta itd.).

Što se ljudskog svijeta tiče, kad postane čovjek, galeb Scuttle joj napravi improviziranu haljinu od jedra i špage, a u dvorcu princa Erika odjenu je u dugu ružičastu haljinu s cipelicama i kopčicama za kosu u istoj boji. Od nakita uz ovu kombinaciju nosi bisernu ogrlicu i naušnice. Slično tome, navečer za spavanje nosi ružičastu spavaćicu. Kasnije, tijekom razgledavanja kraljevstva s princem, nosi svijetlo plavu košulju dugih rukava preko koje ima tamno plavi steznik, a uz to nosi i plavu suknju, plavu mašnu u kosi i cipelice tamno plave boje i ovo postaje odjeća koju nosi tijekom filma. Na kraju filma, kad joj otac vrati noge, izlazi iz mora prema Eriku u asimetričnoj haljini svijetlo plave boje koja sjaji na suncu.

Osim izgledom, od sestara odudara i ponašanjem: dok su ostale sestre nezainteresirane za površinski svijet i ljude, Ariel je njime očarana i krši očeva pravila o izlasku na površinu. Znatiželjna je i buntovna i za razliku od svojih sestara (i prijašnjih princeza), postupa u skladu sa svojim željama i uvjerenjima umjesto prihvaćanja svoje sudbine i nadanja da će u budućnosti biti bolje. Optimistična je i (pomalo) djetinjasta.

Dok je živjela na morskom dnu, sakupila je mnoštvo predmeta s morskog dna kojima nije znala namjenu niti imena pa je za pomoć upitala galeba Scuttle-a koji je izmišljao imena i namjenu predmetima koje je onda ona tako koristila što ju je dovelo u neugodnu situaciju kada je počela živjeti kao čovjek (češljanje kose vilicom, pokušaj sviranja lule).

Nakon što se zaljubila u princa postala je vesela, razigrana, stavila cvijet u kosu, vjeruje da se i on zaljubio u nju i želi ga ponovno vidjeti

Pomalo je neoprezna i zanemaruje upozorenja oca, ali i upozorenja Sebastiana i Floundera. Tijekom istraživanja broda na morskome dnu, poradi njene tvrdoglavosti, Flounder i ona završe u opasnosti, no kad vidi da Flounderu treba pomoć pojuri ga spasiti od morskog psa iz čega se vidi da joj je stalo do prijatelja i da je hrabra.

Prilagodljiva je, sposobna i brzo usvaja nove vještine poput hodanja, plesanja, upravljanja kočijom itd.

Također, naivna je i Ursula je relativno lako nagovori na zaista nepovoljne uvjete. Ipak, Ariel vjeruje u ljubav i polako se, uz pomoć svojih morskih prijatelja, uvuče u prinčevu srce.

Part of That World – želi biti dio svijeta u kojem ljudi slobodno žive, biti tamo gore gdje ljudi šetaju, trče, plešu, provode vrijeme na suncu i rade što žele, vidjeti ih kako hodaju i plešu. Spominje da na kopnu ljudi sigurno razumiju i ne kude svoje inteligentne kćeri kojima ono što imaju nije dovoljno i žele nešto više. Ona želi znati sve što ljudi znaju i istražiti njihov svijet. Ovime govori o svom ocu i pokazuje tugu što je ne razumije.

Part of Your World – pjesma se prilagođava nakon što spasi princa od utapanja, iako on nije njena izvorna želja jer je ona čeznula za životom na kopnu i za zadovoljavanjem svoje znatiželje i potrebe za učenjem i puno ranije.

Dakle, Ariel je mlada sirena koja čezne za drugačijim životom, istraživanjem drugačijeg svijeta od onoga kojem živi i novim znanjima koje taj svijet nudi, drugim riječima, ona želi biti čovjek. Naravno, budući da je sirena, samo mašta o tome i provodi dane tražeći nove predmete s kopna i pokušavajući saznati što više o svijetu ljudi. Nakon što se zaljubi u princa i posvađa s ocem, pristane na ponudu morske vještice Ursule i postaje čovjekom, odnosno nastavi slijediti svoj put čak i ako mora ići protiv društva ili obitelji.

Iako je od morske vještice spašava Erik, ne treba zanemariti da je i ona spasila njegov život. Također, bez obzira na njenu emotivnost, neopreznost i djetinjastost, u ovom filmu je po prvi puta glavna junakinja hrabra, inteligentna i aktivna u borbi za svoje želje i potrebe i ovdje se po prvi puta vidi pomak prema rodnoj jednakosti.

9.2.1.2. Prince Eric/Princ Erik

Princ Erik je mladi princ obalnog kraljevstva koji voli ploviti morem. On je snažan mladić svijetle puti, crne kose, plavih očiju i blistavog osmijeha. Odjeven je u bijelu košulju sa zavrnutim rukavima, a nosi je polu-raskopčanu. Uz košulju, nosi crne čizme i plave hlače s crvenim pojasom.

Kasnije, kad je hipnotiziran od strane Vanesse (Ursule), nosi plavo kraljevsko odijelo koje ima crvene i zlatne detalje, što odgovara uz njenu plavu haljinu.

Tijekom jednog od putovanja, riskira život kako bi spasio svog psa Maxa i gotovo se utopi. Srećom, Ariel ga spašava, no budući da je ostao bez svijesti, jedino čega se kasnije sjeća je njen glas, dok mu je lik u sjećanju ostao mutan. Zahvalan što ga je spasila i očaran njenim glasom, zaljubljuje se u svoju spasiteljicu i odlučuje ju pronaći.

On je hrabar, požrtvovan, odlučan i pustolovan. Ima psa Maxa do kojeg mu je stalo, brine o njemu i često ga vodi sa sobom na putovanja. Kada Max tijekom oluje ostaje u zapaljenom brodu, Erik riskira svoj život kako bi ga spasio što pokazuje njegovu hrabrost i ljubav prema psu. . Kad plovi morem sa svojim ljudima, doživljava ih kao sebi ravne (nije umišljen ni tašt). Pristojan je i obrazovan te ima interes za glazbu; svira flautu.

Kad sretne Ariel na obali i kad mu ona pokušava objasniti pantomimom da je ona djevojka koja je plivala i pjevala, nažalost više to ne može (princ ju je prepoznao, no kada je vidio da Ariel ne može govoriti zaključio je kako to nije ona). On misli da mu Ariel pokazuje kako je ozlijeđena i da treba njegovu pomoć pa ju smješta kod sebe u dvorac i preuzima ulogu zaštitnika, tipično za muške likove ("dama u nevolji", iako to Ariel zapravo nije).

Kad putuju gradom, princ Erik primjećuje njenu osobnost i zbližavaju se. Na jezeru su se skoro poljubili dok su bili u čamcu, ali Ursula je poslala svoje jegulje koje su isti prevrnule i time spriječile poljubac. Kasnije se princ Erik osjeća loše zbog svega toga, kao i zbog tajanstvene spasiteljice koju traži. Savjetnik/sluga mu govori da je bolja topla i brižna djevojka od krvi i mesa pred njegovim očima (Ariel) nego djevojka iz njegovih snova. Erik baca svoju flautu u vodu i tada se pojavljuje Vanessa/Ursula koja ga hipnotizira koristeći svoju magiju i Arielin glas pa ga uvjeri da se već sutra vjenčaju.

Princ Erik na kraju priče još jednom pokazuje svoju hrabrost, tako što spašava Ariel kada ju je Ursula htjela ubiti (zabio se brodom u nju i probio je pramcem broda).

Pomak u odnosu na “Klasičnu eru” se vidi što je i princu potrebna pomoć. Princ je zahvalan je što ga je Ariel spasila, zaljubljuje se u nju (jer ga je spasila) i u njen glas. Slično klasičnoj eri je što se princ i dalje stavlja u ulogu zaštitnika i fizičkim izgledom podsjeća na ranije prinčeve.

9.2.1.3. Ursula

Ursula je pola čovjek pola hobotnica, pretila je, njena koža je blago ljubičaste boje, ima crvene nokte i bijelu kosu, a tijelo od prsa prema dolje je crne boje (uključujući i krakove). Od šminke nosi crveni ruž i plavo sjenilo.

Vanessa je Ursulin “alter ego”, kada dolazi na kopno. Jako slični Ariel, koristi njezin glas koji joj je privremeno uzela u zamjenu što je Ariel dala noge. Vanessa ima tamno smeđu dugu kosu, Arielinu građu tijela, odjeća joj je u plavim tonovima, na plaži nosi crni plašt (dok hipnotizira princa koristeći Arielin glas) i ima ljubičaste oči. Ursula se kao Vanessa ponaša izrazito stereotipno i to prema onim stereotipima koje je sama opisala Ariel, da je muškarcima bitan samo izgled, muškarci ne vole žene koje pričaju, ona koja šuti osvojiti će muškarca itd.

Ursula je zajedljiva, ljubomorna, želi moć, dobacuje sarkastične komentare, koristi magiju (kojom uspješno barata budući da je vještica), manipulira i laže Ariel kako više nije zla, i uvjerava ju da zapravo ona pomaže jadnim i nesretnim dušama koje traže njenu pomoć. Zna svoj cilj i manipulira svima kako bi dobila što želi, a zaista želi Tritonov trozubac kojim će vladati morima. Cilj je bio iskoristiti to što će imati Arielinu dušu (tijela onih koji nisu ispunili svoj dio dogovora pretvara u čudne ljigavce i njihova duša pripada Ursuli zauvijek) jer je znala da će je otac željeti spasiti.

Ursula ima visoko mišljenje o sebi i svom intelektu i time podcjenjuje druge, pa tako i Ariel, no uspijeva to uvidjeti i sama priznati te se pretvara u Vanessu kako bi spriječila Ariel u ispunjavanju svog dijela dogovora. Nije mislila da će ova sirena čak i bez svoga glasa moći navesti princa da se zaljubi u nju jer je to ključan detalj po kojem ju je princ Erik trebao prepoznati. Navedeni glas iskorištava tako što se pretvara u djevojku pod imenom Vanessa i hipnotizira princa.

Ursula (prerušena u Vanessu) loše tretira i Erikovog psa Maxa koji ju ne voli (udarila ga je nogom zbog toga što je režao na nju ne želeći da se uda za Erika). Uglavnom ne govori i puno se smješka.

Na kraju kada misli da je nepobjediva ona izgubi i time se zadovoljava jedan od glavnih elemenata bajke, a to je da zlo mora biti kažnjeno, dobro nagrađeno i sve mora završiti sretno.

Prvi put zlikovka je prikazana u ovako stereotipno nepoželjnom obliku tijela (pretio oblik tijela). Najvažnija sličnost prijašnjim zlikovkama je želja za moći koju pokušava ostvariti manipulacijom i lažima.

9.2.2. The Beauty and The Beast/Ljepotica i zvijer

Redatelji: Gary Trousdale, Kirk Wise

Beauty and The Beast/Ljepotica i zvijer je animirani film iz 1991. godine.

Mlada, neovisna djevojka po imenu Belle, nije se nikada uklapala u društvo u provincijskom gradiću u kojem je živjela s ocem. Kad se konj vrati kući bez njenog oca, ona kreće spasiti svog oca i zauzima njegovo mjesto kao zarobljenica u začaranom dvorcu čiji je vlasnik strašna Zvijer. Kako vrijeme prolazi, Belle upoznaje stanovnike dvorca dok polako otkriva njegove tajne, učeći usput da nije sve onako kako se na prvi pogled čini.

9.2.2.1. Belle

Živi s ocem u francuskom provincijskom gradiću. Prikazana je kao vitka mlada djevojka, smeđih očiju, smeđe kosa, ružičastih usana i rumenih obraza. Nosi bijelu košulju, crne balerinke, plavu haljinu s bijelom pregačom i plavu mašnu u kosi. Kad odlazi tražiti oca nosi tamno plavi ogrtač.

Na dan kad joj Zvijer poklanja knjižnicu obučena je u svijetlo zelenu haljinu, sa zelenom vrpcom u kosi dok ranije kada je bila s konjem u dvorištu ima i tamno plavi ogrtač.

Kada Zvijer i Belle idu u šetnju vrtom i hrane ptice, Belle nosi ružičastu haljinu i crveni ogrtač koji joj Zvijer pomogne skinuti kada uđu u dvorac i idu čitati uz kamin.

Najistaknutija haljina po kojoj Belle ostaje poznata, ona nosi onu večer kad joj Zvijer planira priznati osjećaje. To je žuta haljina za bal, spuštenih ramena, sa žutim ukrasima na haljini kombinirana s dugim žutim rukavicama, žutim cipelicama i posebno uređenom kosom tako da je dio kose podignut u punđu sa žutim ukrasom, dok ostatak kose slobodno pada.

Belle je inteligentna, marljiva i podrška je ocu mentalno i fizički. Ona vjeruje u njega iako ga svi drugi nazivaju luđakom, tvrdeći da je njen otac genije. Rado mu pomaže oko izuma, pristojna je prema svima, iako svjesna da se ne uklapa i kako je različita od ostatka društva. Za sebe želi više od provincijskog života. Voli čitati i pročitala je sve knjige u maloj gradskoj knjižnici, a najdraža joj je jedna s ljubavnom tematikom gdje djevojka upoznaje šarmantnog princa. Belle tu dijeli sličnost s Aurorom jer obje upoznaju svoje prinčeve (i velike ljubavi) ne znajući prvi put kada ih upoznaju da su oni prinčevi.

Belle je vidno obrazovana, ne pristaje se uklopiti u kalup koji joj nameće društvo i ne želi biti podređena muškarcu, čak i ako se radi o onome kojega sve žene u njenom društvu žele (Gaston). Poradi svojih osobina, Belle odudara od društva u kojem se nalazi pa nema puno prijatelja. S druge strane, u dvorcu se savršeno uklapa i bez problema se povezuje i gradi odnose sa zaposlenicima Zvijeri.

Toplina, brižnost i požrtvovnost se vide u brizi za oca kada hrabro zauzima njegovo mjesto u tamnici da bi ga spasila od Zvijeri, čak pristajući ostati zarobljena zauvijek. Ponosna je i inatljiva pa, zbog načina na koji ju tretira, odbija večerati sa Zvijeri, radi čega se posvađaju.

Namjerno istražuje zabranjeno zapadno krilo te prestrašeno pobjegne nakon što se Zvijer naljuti i ponovno u napadaju bijesa uništava namještaj. Zvijer je spasi od vukova u šumi kada Belle pobjegne iz dvorca, ali je ranjen i ostane bez svijesti. Ona ga potom stavlja na konja i vraća natrag u dvorac. Ponovo izbija svađa oko toga tko je kriv, ona jer je istraživala zapadno krilo dvorca i pobjegla ili on jer se ne zna kontrolirati (posebno izljeve bijesa).

Ipak kako se bolje upoznaju, primijeti da on nije tako loš, počinje se osjećati ugodno u njegovoj blizini i provode više vremena zajedno. Zvijer joj pokloni cijelu knjižnicu čime je ona oduševljena jer obožava čitati, zajedno hrane ptice i čitaju, pa vide kako imaju slične stavove i interese. Belle se zaljubljuje na temelju osobnosti, ne izgleda, koristi ili društvenog statusa. Ipak Belle to ne priznaje ni sebi ni njemu sve dok on ne bude na rubu smrti. Time je u zadnji tren, uz simbolično padanje zadnje latice s ruže, zbog njene ljubavi kletva je poništena. Poništenjem kletve Zvijer, ali i ostali stanovnici/zaposlenici dvorca, ponovno postaju ljudi.

Little Town - pjesma u kojoj Belle progovara o svojim željama i težnjama. Govori kako je u malom gradu svaki dan isti i sve je puno "malih ljudi", odnosno onih koji su prihvatili svijet takvim kakav je bez promišljanja, nemaju ambicije i totalno su drugačiji od nje i njenog oca, a ona želi više od takvog života.

Belle je princeza koja se ne boji izraziti svoje mišljenje i biti ono što jest bez obzira na to što će drugi ljudi misliti o njoj. Brižna je, inteligentna, samopouzdana, pažljiva, slaže se sa životinjama, bori se za ono u što vjeruje i što smatra ispravnim, podrška je ocu, elokventna je zahvaljujući čitanju, maštovita i otvorenog uma. Iako je napredak u smjeru samostalnosti ove princeze vidljiv samim time što ona sanja o nečem većem i teži boljem od sadašnjeg stanja, neizbježno je primijetiti da je još uvijek romantična, i potajno mašta o ljubavi kakvu je doživjela glavna junakinja njene omiljene knjige.

9.2.2.2. Princ Adam (Zvijer)

Dok je prikazan kao zvijer, ima smeđe krzno, plave oči, smeđe rogove, iz usta mu vire dva velika šiljasta zuba, nosi crveni plašt sa zlatnom kopčom uz sive/smeđe hlače i oštre kandže. Maurice, Bellin otac, ga opisuje kao 10 ft visokog (oko 3 m).

Kada pokazuje Belle njenu knjižnicu, nosi bijelu košulju dugih rukava, plave hlače, i tamno plavi plašt s plavom kopčom.

Za vrijeme ručka s Belle nosi zeleni sako i bijelu košulju, uz crne hlače. Kada zajedno hrane ptičice, ima indigo pelerinu, crne hlače i bijelu košulju.

Za ples s Belle nosi bijelu košulju, zlatni prsluk, plavi sako sa zlatnim detaljima, crne hlače sa zlatnom crtom i plavu vrpču na glavi čime krznu veže kao rep u kosi.

U borbi s Gastonom nosi crveni plašt, bijelu košulju i ljubičaste hlače. Kada postaje princ na sebi ima bijelu razderanu košulju i tamno plave razderane hlače.

Kada Belle dođe, Zvijer se krene boriti i pobjeđivati, na što ga Gaston ga moli za milost. Zvijer pušta Gastona, govori mu da odlazi no Gaston ga potom napada s leđa, no pada s krova i umire. Belle povlači Zvijer za ruku i spašava ga.

9.2.2.3. Gaston

Gaston je visok, mišićav, ima crnu kosu i plave oči, nosi narančaste rukavice i, crvenu tuniku s narančastom kragnom, smeđi remen sa zlatnom kopčom, smeđe čizme i hlače. Lovac je pa ima i pušku sa smeđim remenom.

Karakterno je primarno umišljen, djevojke iz gradića ga oblijeću, no on želi Belle jer smatra da je jedino ona lijepa kao i on pa da bi radi toga imali lijepu djecu, iz čega vidimo da je Gaston je izuzetno umišljen i površan, kao i priglup. Također, on ne prihvaća ne kao odgovor i ne poštuje njezino mišljenje, želi je oženiti iako mu je dala do znanja da ju on ne zanima.

Ne shvaća je ozbiljno te priprema svadbu bez da ju je o tome uopće obavijestio, smatrajući da će biti oduševljena iznenađenjem. Dolazi joj na vrata i govori da joj se danas ostvaruju snovi. Na Bellino pitanje što zna o njenim snovima on joj opisuje svoj san, a to je prikaz rustikalne lovačke kuće, njegovog posljednjeg ulova koji se peče na vatri, ženice koja mu masira stopala dok se njegovih 6-7 sinova (visokih i jakih poput njega) igraju sa psima. Njegov prikaz žene je isključivo submisivan, u ulozi majke i domaćice koja brine o kućanstvu, mužu i djeci, a sve to on predstavlja kao njezin san.

Loše tretira i svog najboljeg prijatelja La Fou-a, koji mu cijelo vrijeme pomaže i povremeno dobacuje sarkastične komentare radi kojih se Gaston naljuti. U toj svojoj umišljenosti Gaston je sam sebi idealan i nije mu stalo ni do koga osim do njega samog.

Nakon što ništa nije uspjelo, pokušava natjerati Belle da se uda za njega potplativši upravitelja mentalne ustanove da joj odvede oca, kako bi ga mogao spasiti ako se ona pristane udati za njega. Belle ga odbija i obraća se direktno narodu, pokazujući na čarobnom zrcalu da Zvijer uistinu postoji i da joj otac nije lud.

Kada Gaston sazna da Zvijer postoji, manipulira ljude da idu s njim u lov na njega govoreći im da će im ta zvijer pojesti djecu i čineći sve u svojoj moći, pa tako koristi i strah od nepoznatog da bi ostvario svoju korist. Time se vidi kako je lažljivac i prevarant.

Gaston vidi da se Zvijer ne želi boriti, no svejedno inzistira, napada ga, zadirkuje riječima "Predobar si i nježan da se suprotstaviš?". Ipak kada Belle dođe, Zvijer se krene boriti i pobjeđivati. Kad shvati da gubi, Gaston ga moli za milost na što mu Zvijer dopušta da ode, ali Gaston koristi priliku za napad s leđa koji za njega završava kobno (pada s krova i umire).

Gaston je prvi muški zlikovac u franšizi, površan je, umišljen, samodopadan, narcisoidan, manipulator, nepristojan, agresivan, dominantan i hvalisavac sebe smatra savršenim iako nije sposoban čak ni sebi bliske ljude ne tretirati s poštovanjem. Žene manje vrijednima i

stvorenima da bi se pokoravale i udovoljavale muškarcima. Način na koji je prikazan njegov prikaz odiše stereotipima

9.2.3. Aladdin

Redatelj: John Musker i Ron Clements

Animirani film *Aladin* izašao je 1992. godine. Radnja filma prati život Aladina, mladića koji živi na ulici i prisiljen je krasti da bi mogao preživjeti. Jednog dana Aladin na ulici upoznaje djevojku koja mu se doista sviđa, kako bi kasnije saznao da je ona princeza. Kreće na putovanje s mističnim strancem kako bi pronašao bogatstvo i omogućio sebi bolji život, no na kraju se ispostavi da je taj stranac zapravo zlikovac koji želi vladati kraljevstvom. Iz tog putovanja Aladin uzima samo lampu za koju kasnije saznaje kako sadrži čarobne moći. Aladin zbog čarobne lampe postaje princ i udružuje snage s princezom Jasminom u borbi protiv zlog čarobnjaka Jaffara. Tijekom ove avanture, Aladin nauči vjerovati u sebe, a princeza dobije slobodu o kojoj je sanjala. *Aladdin/Aladin* je jedini film unutar *Disney Princess* franšize u kojemu glavni lik nije princeza, već njen princ.

9.2.3.1. Jasmine/Jasmina

Arapska Princeza Jasmina je vitka djevojka prosječne visine. Kao i njene prethodnice, ima figuru pješčanog sata. Njena duga crna kosa je vezana s nekoliko svijetlo plavih vrpca, a umjesto krune na glavi joj se nalazi plava traka sa safirom. Jasmina veći dio filma nosi ležernu odjeću koja je svijetlo plave boje, a sastoji se od cipelica, hlača i kratkog gornjeg dijela sa spuštenim naramenicama. Uz ležernu odjeću nosi velike zlatne naušnice i zlatnu ogrlicu.

Kad odluči pobjeći na ulicu, preko svoje odjeće obuće jednostavnu smeđu haljinu i preko kose stavi smeđu maramu.

Kod objave zaruka, Jasmina nosi svijetlo ljubičastu haljinu koju je iskombinirala s istobojućim vrpčama u kosi. Haljina i traka u kosi su ukrašene safirom, a na nogama ima zlatne cipele koje savršeno odgovaraju uz njezin ostali (uvijek prisutni) zlatni nakit.

Kad Jafar postane sultan, pretvori Jasminu u robinju. Kao robinja, odjevena je u crvene hlače i kratki top bez naramenica, a na nogama su joj ostale zlatne cipele koje je imala kad su objavljivali njene i Aladinove zaruke. U ovom slučaju, kosa joj je vezana u visoki

rep. Kao i prije, princeza Jasmina nosi svoj zlatni nakit koji se sastoji od zlatne ogrlice i na nadlaktici nosi narukvicu u obliku zmije.

Na kraju filma, dok ona i Aladin lete i pjevaju na čarobnom tepihu, na sebi ima kratki svijetlo plavi gornji dio s dugim rukavima i prozirnú maramu svijetlo plave boje preko ramena. Princeza Jasmina u ovoj sceni također na sebi ima i svijetlo plave hlače koje su ukrašene safirom.

Jasmina je nezadovoljna zakonom koji nalaže da se mora udati za princa prije idućeg rođendana, a posebno jer joj je rođendan za samo tri dana. Iz navedenog razloga, princeza se osjeća loše i podcijenjeno jer joj nije dopušteno donošenje odluka o vlastitom životu. Jasmina se odbija udati zbog bogatstva, moći i tradicije, već se želi udati iz ljubavi.

Jasmina govori ocu kako nikada nije ništa sama napravila, čak nije imala niti prijatelja ni bila izvan zidina palače. Ako je to cijena toga što je princeza, ne želi više tu titulu. Odlučivši da će pobjeći, pušta ptice iz kaveza na slobodu. Iskrada se iz palače, iako je zabrinuti tigar Rajah pokuša zaustaviti. Ubrzo nakon dolaska na tržnicu, Jasmina upada u nevolju, jer nije u mogućnosti platiti jabuku koju je dala gladnom djetetu. Trgovac je naziva kradljivicom i odlučí joj odsjeći ruku, no Aladin ga zaustavi govoreći da je ona njegova mentalno bolesna sestra.

U Aladinovom skloništu razgovaraju o svojim problemima, osjećaju zarobljenosti i nedostatku kontrole nad životom. Ovdje primijete da su slični i da oboje sanjaju o slobodi, samo je drugačije zamišljaju.

Stražari ulaze taman u trenutku u kojem su se Jasmina i Aladin spremali poljubiti. Iako bježe, stražari brzo uhvate Jasminu i Aladina kojeg, usprkos princezinoj naredbi da ga puste, odvede po Jafarovoj naredbi. Umjesto svoje slobode, Jasmina izabire razotkriti svoj identitet i spasiti Aladina, iz čega se vidi da je brižna i nesebična.

U palači se Jasmina suoči s Jafarom koji kaže da je Aladin, nažalost, pogubljen radi otmice princeze, jer nije znao da je Aladin nevin, nakon čega Jasmina biva slomljena. Nakon što Jasmina kaže ocu što se dogodilo, njen otac odlučí “riješiti” problem govoreći Jafaru da ne smije osuđivati zatvorenike na smrt prije nego što razgovara s njim. Jafar glumi da mu je žao i ispričava se, nakon čega Sultan smatra problem riješenim. Jasmina, nezadovoljna očevom odlukom, poručuje Jafaru da je jedino dobro što će proizaći iz udaje to što će ga se kao kraljica moći riješiti. Taj govor Jafara potakne na još jedan zli plan.

Kad čuje razgovor Jafara, Alija i oca, Jasmina se uvrijedi jer smatra kako je nepravедno da oni odlučuju o njenom životu umjesto nje. Jasmina kaže kako ona nije nagrada koju treba osvojiti.

Ali navečer Aladin (Ali) dolazi do nje. Ona primijeti da joj princ Ali izgleda poznato, što on niječe, no Jasmina svejedno sumnja u to da je on mladić s tržnice. Jasmina postaje sve sigurnija u svoju pretpostavku, koju na kraju provjerava govoreći kako je šteta što Abu nije s njima i tu se Aladin otkrije. Iz navedenog se može zaključiti da je Jasmina snalažljiva te da ima izrazito dobru moć zapažanja i pamćenja detalja.

A Whole New World - pjesma govori o slobodi, koja je bila Jasminina želja i prije nego što je upoznala Aladina, no ipak: ona otkriva njoj cijeli novi fizički svijet kao i unutarnji svijet ispunjen novim osjećajem ljubavi.

Princeza Jasmina odbija tradicionalne postavke u svome društvu i ne dopušta da odluke o njenom životu donosi nitko drugi osim nje same. Osjeća se zatočeno u palači i sanja o slobodi pa se pruruši i bježi iz palače odlučivši da se neće više vratiti, no ipak, kad stražari zarobe Aladina, radije ga želi spasiti i istinski pati kad joj Jafar kaže da je Aladin već pogubljen. Hrabra je, inatljiva, pametna, buntovna, brižna, znatiželjna i pravedna.

9.2.3.2. Aladin

Aladin je siromašni crnokosi mladić koji živi na ulici. Budući da je siromašan, na sebi nosi samo krem hlače sa zakrpom i crvenim pojasom, ljubičasti prsluk i malu crvenu kapicu. Prsa su mu gola, a noge bose. Ima smeđe oči, a naspram stražara je sitne građe. U filmu ga se uspoređuje s čarobnom lampom i naziva ga se nebrušenim dijamantom zbog njegove empatije i dobra srca skrivenih iza siromašne vanjštine.

Kao princ Ali, nosi krem odijelo sa zlatnim detaljima koji je iskombiniran s velikim krem turbanom, ukrašenim ljubičastim perom i rubinom, a ispod kojeg Aladin često skriva čarobnu lampu. Odijelo je ukrašeno istobojućim plaštom čija je unutrašnja strana ljubičasta sa zlatnim detaljima, a na nogama mu se nalaze zlatne cipele.

Kad pjeva s Jasminom na tepihu na kraju filma nosi otvoreni sako ljubičaste boje s bež dijelom na području ramena i ispod potiljka ispod kojeg se nalazi ljubičasti plašt. Hlače su mu bež boje, cipele zlatne boje, a kapica i pojas imaju zlatne i purpurne pruge.

Aladinova osobina, koja mu, uz inteligenciju, doista koristi u uličnom životu je snalažljivost. Snalažljivost se vidi u početku kada publika upoznaje Aladina i to u načinu na koji bježi od stražara, a posebno u dijelu u kojem ih nadmudruje prerusavajući se u ženu.

Iako je primoran krasti hranu kako on i njegov majmunčić Abu ne bi umrli od gladi, Aladin ima dobro srce, što se posebno vidi kad svoj komad kruha odluči dati gladnoj djeci, kao i kad ih spašava od biča samodopadnog princa koji se zaputio u palaču. Aladin ovdje, reagirajući oštro na nepravdu, osim dobročinstva, pokazuje i neustrašivost jer uhvati bič i govori princu da bi si, da je bogat kao on, mogao priuštiti manire. On zauzima ulogu zaštitnika, kao i kad spašava Jasminu od ljutog trgovca.

Nakon što upozna Duha iz svjetiljke i sazna da je zarobljen, obeća mu da će zadnju (treću) želju iskoristiti kako bi ga oslobodio, čime još jednom pokazuje suosjećanje. Budući da se osjećao beznadno i izgubio samopouzdanje kad je saznao da je Jasmina princeza, prva želja mu bude da ga Duh pretvori u princ, no nakon transformacije nema hrabrosti priznati Jasmini istinu o svom podrijetlu.

Kad Jafar postane sultanom, Aladin koristi vještine stečene na ulici i iskoristi njegovu želju za moći kako bi ga naveo da poželi biti najmoćniji u svemiru, jer se sjeća da mu je Duh rekao da takva moć dolazi uz paklenu cijenu.

Aladin je snalažljiv i inteligentan mladić koji je odrastao u siromaštvu, no nikada nije radi toga postao zao niti zajedljiv. On je brižan, pažljiv i suosjećajan, trudi se postupati ispravno, brine za druge i riskira sve kako bi zaštitio ljude u nevolji.

Treba naglasiti da, iako se Aladin nekoliko puta tijekom filma javlja u ulozi zaštitnika, prikazan je s puno stereotipno ženskih osobina poput osjećajnosti i brižnosti. Uz zadnjih nekoliko princeza koje su počele razbijati stereotipno shvaćanje žena, on razbija stereotipno shvaćanje muškaraca kao ne emotivnih osoba.

9.2.3.3. Jafar

U ovom filmu ulogu negativca igra vezir i savjetnik kojem sultan najviše vjeruje, čarobnjak Jafar. On je visok i mršav sredovječni muškarac sa zaobljenom kozjom bradicom i tankim brkovima. Na njegovom izduženom licu vide se i podočnjaci. Odjeven je u crvenu košulju čiji dugi rukavi vire ispod crne, do poda duge halje. Jafarovu odjeću nadopunjuje crni plašt s crvenom unutrašnjošću i crni turban s rubinom, a u ruci nosi dugi

zlatni štap s likom zmijske koji mu omogućava korištenje čarolije. Kao sultan nosi isti model odjeće, ali u bojama poput onih koje nosi Jasminin otac, odnosno bež i zlatnu s crvenim rubinom i perom na turbanu.

Jafar, iako je zlikovac tijekom interakcije s ostalim likovima glumi pristojnost i ljubaznost kako bi zadobio njihovo povjerenje. Na taj način Jafar skriva svoje pravo lice koje javno pokazuje tek kada dobije čarobnu lampu.

On je manipulativni lažljivac kojemu nije važno koga i što treba žrtvovati za ostvarenje svog zlog plana. Navedeno se vidi kad se pruruši u starog, izrazito mršavog, starog i ćelavog zatvorenika kako bi nagovorio Aladina da mu donese čarobnu lampu iz Špilje čuda (eng. Cave of Wonders) obećajući mu bogatstvo zauzvrat. Okrutnost i bezosjećajnost se vidi na početku filma, kad Jafar pušta lopova da umre u pokušaju da donese čarobnu lampu iz Špilje čuda kojeg proguta pustinjski pijesak jer nije bio vrijedan. Jafar ostavlja i Aladina da umre iako je rekao da će mu dati ruku nakon što mu doda lampu.

Lukav je i snalažljiv pa nakon što propadne njegov plan zauzimanja prijestolja uz pomoć duha iz lampe (jer mu ju je Abu ukrao) i nakon što mu Jasmina zaprijeti da će ga se riješiti (jer je ljuta što je "ubio Aladina"), Jafar lažira zakon kako bi ispalo da se princeza treba udati za njega ako ne pronađu prikladnog princa. Iz navedenog razloga mu je dolazak princa Alija trn u oku i oštro se protivi njegovom udvaranju princezi. Budući da mu Ali smeta, hladnokrvno ga se odlučuje riješiti.

Iako je inteligentan spletkaroš, njegova oholost i želja da bude najmoćniji i najbolji, na kraju ga koštaju svega jer želeći biti najmoćniji, upada u Aladinovu zamku te svojom trećom (i zadnjom željom) postaje duh iz svjetiljke. Zarobljenog u svjetiljku, Duh ga baca u pustinju i tako Jafar završava u Špilji čuda.

Jafar je okrutan, zao, snalažljiv, lukav i bezosjećajan. Također je manipulator i lažljivac koji ima nepresušnu želju za moći. Smatra se vrjednijim od drugih i smeta mu kad je netko moćniji nego on. Također, tradicionalno gleda na odnose između muškaraca i žena: smatra da si Jasmina previše dopušta i da žena treba šutjeti, no nudi joj da mu bude žena jer je lijepa. Budući da zna da neće pristati pokušava je ucijeniti pretvorivši je u robinju, a njenog oca u dvorsku ludu. Kada ne uspije pokoriti Jasminu ni na ovaj način pokušava iskoristiti Duha kako bi se Jasmina zaljubila u njega. No, budući da nije želio slušati, nije

znao da Duh to ne može učiniti pa ga Jasminina gluma prevari i Aladin se uspije dovoljno približiti. Njegova želja za moći, taština i oholost rezultirale su njegovim porazom. Slično liku Gastona, Jafar je prikazan dosta stereotipno, što je u kontrastu s likovima Alladina i Jasmine.

9.2.4. Pocahontas

Redateljji: Mike Gabriel i Eric Goldberg

Radnja ovog animiranog filma iz 1995. godine je smještena u 1607. godinu kada su Europljani odlazili u Ameriku, kako bi je kolonizirali i iskoristili njena bogatstva. Kroz ovaj film prati se brod koji kreće iz Engleske s ciljem iskopavanja zlata u Americi, no nažalost (ili na sreću) tamo ne pronalaze zlato, samo Indijance, među kojima se ističe Pocahontas, mlada žena avanturističkog duha koja tražeći svoj put upoznaje Engleskog kapetana Johna Smitha i sprijatelji se s njime. Kad su se upoznali, nisu mogli ni zamisliti da će upravo njihova bliskost spriječiti sukob između njihovih naroda.

9.2.4.1. Pocahontas

Pocahontas je mlada Indijanka koja ima dugu crnu kosu i smeđe oči. Nosi strukiranu haljinu bež boje koja ima samo jednu naramenicu, a na drugoj ruci ima plemensku tetovažu. Kasnije nosi i majčinu plavu ogrlicu sa školjkom koju joj je otac poklonio.

Za njen fizički izgled treba istaknuti da, kad stoji pored Johna Smitha, vidi se da su podjednake visine. Zanimljiv je prikaz i njihovih stopala koja su približno jednake veličine što predstavlja pomak u fizičkom prikazu izgleda lika jer se uklanjaju nerealni srazmjeri veličina između muških i ženskih likova.

Pocahontas prvi puta susrećemo na stijeni pored vrha visokog vodopada a vjetar joj vijori kosu. Kad ju prijateljica pozove natrag jer joj se otac (poglavica) s vojnicima vratio kući, Pocahontas na glavu skače u vodu i pliva do kanua. Od stijene kraj vodopada pa do kraja filma, radnju prate Pocahontasini životinjski prijatelji: zaštitničko nastrojeni kolibrić Flit i nestašni rakun Meeko.

Kad se vrati u selo i pozdravi s ocem, Pocahontas mu želi prepričati svoj neobični san jer misli da nagovješta nešto uzbudljivo. Otac joj kaže da je ratnik Kocoum tražio njenu ruku i da se treba udati za njega jer će joj biti dobar muž, izgraditi joj čvrstu kuću i zaštititi, iz čega vidimo tradicionalnu podjelu rodni uloga. Pocahontas ipak misli da je to krivi put i želi sama odabrati.

Kad je Pocahontas pita koji put da izabere, baka Vrba odgovara da su duhovi oko nje i da ako ih sluša oni će ju voditi. Zahvaljujući savjetu bake Vrbe, Pocahontas kasnije uspijeva razumjeti Engleski jezik i sporazumjeti se s Johnom Smithom.

U interakciji sa Smithom, Pocahontas pokazuje izrazitu zrelost i mudrost kada mu da doznanja kako je jedini razlog što je njen narod nazvao divljacima, taj što su različiti od njega.

Nakon što Kocoum umre i John Smith preuzme krivnju, Pocahontas za sve krivi sebe. Uz pomoć svoje prijateljice Nakomi, dolazi vidjeti Johna, kojeg je njen otac osudio na smrt, govoreći kako je ona kriva i da bi bilo bolje da se nisu upoznali. John Smith joj na to odgovori da bi radije umro nego živio 100 godina bez da ju je upoznao. Ona ga ne želi ostaviti, a on kaže da nikad ni neće jer će uvijek biti s njim bez obzira što se dogodilo.

Pocahontas pokazuje iznimnu hrabrost kada svojim tijelom zaštiti Johna Smitha i spriječi oca da ga pogubi. Također, ona priznaje svoje osjećaje prema Johnu, i dodaje da ih je put mržnje doveo do sukoba, a ona ne bira taj put. Poglavica kaže da mudro govori i odlučuje pustiti Johna Smitha.

Kad John mora u Englesku kako bi mu liječnici spasili život, Pocahontas je tužna, ali ostaje sa svojim narodom jer smatra da im je potrebna i istovremeno ne dopušta njemu da ostane jer zna da mu je liječenje u Engleskoj jedina šansa da preživi.

Around The River Bend – Pocahontas pjeva o donošenju odluke hoće li slijediti običaje i tradiciju ili izabrati teži put, istraživati nova mjesta i doživjeti nove avanture. Dva smjera između kojih bira su simbolično predstavljena kao dva smjera u kojem rijeka teče: jedan ravan, a drugi vijugav. Simbolično je izabrala brzace, što je bilo i za očekivati s obzirom na njen avanturistički duh.

Pocahontas je buntovna, izabire drugačiji put od onog koji joj je nametnut od strane okoline, što se vidi u njenim susretima s Johnom iako joj je otac naredio da ostane u selu zbog opasnosti. Povezana je s prirodom i životinjama (kao i sve princeze prije nje), hrabra je, mudra, inteligentna, suosjećajna, i pustolovna. Svojim je postupcima utjecala na način na koji je otac vidi, toliko da joj više ne govori što je ispravno, već pušta da samostalno donese odluku hoće li ići u Englesku ili ostanu u selu. S druge strane, Johna Smitha je naučila da svijet nije uvijek crno-bijel i da samo zato što je njegov narod civiliziran, ne znači da su svi ostali divljaci ili manje vrijedni.

9.2.4.2. John Smith

John Smith je mladi mišićavi muškarac svijetle puti, plavih očiju i plave kose čija duljina seže do ramena. Na sebi nosi odjeću koja se sastoji od plave majice dugih rukava, plavih hlača i tamno plavih čizama, dakle odjeven je u različite nijanse plave boje. Na početku filma preko ramena nosi plavu vreću sa stvarima. Također, sa sobom nosi i pušku.

Već na početku filma, kroz pohvale koje dobiva, se vidi njegova popularnost među budućim suputnicima. U ovo vrijeme, prije nego što upoznaje Pocahontas, John dijeli stavove svojih kolega i smatra Indijance neciviliziranim divljacima.

Tijekom plovidbe, zahvaća ih oluja, i na moru nastaju veliki valovi. John Smith je za vrijeme oluje hrabar i smiren, pomaže kolegama i daje im upute. Mladić po imenu Thomas upadne u vodu, iako pokušava dozvati pomoć, željeli su ga ostaviti, no Smith si veže špagu oko pojasa i skače u vodu po Thomasa. Kad ih izvuku na kopno, svi počnu hvaliti Smitha, on samo kaže da to nije ništa i da bi svi oni to isto učinili za njega, zbog čega nekima postane neugodno.

Rado dijeli svoje znanje s drugima, što se vidi u primjeru s Thomasom kojem daje savjete oko pucanja kako ne bi promašivao. Nažalost, Thomas izvrsno usvoji taj savjet pa kasnije ubije Kocouma, ali, kako bi zaštitio prijatelja, John Smith preuzima krivnju i pušta da ga Indijanci odvedu.

S prijatelji se s Meekom, Pocahontasinim rakunom, koji ga vrlo brzo prihvati u zamjenu za kekse. Također, Meeko mu ukrade kompas, i u trenutku kad je potrebno, daje ga Pocahontas koja ga onda prepozna kao strelicu iz njenog sna.

Hrabar je, požrtvovan, dobar prijatelj, istraživač, pustolov i iskusan moreplovac. Ipak, ne hvali se svojim postignućima i ostaje skroman. Zaljubljuje se u Pocahontas i ne želi ju ostaviti, čak niti radi liječenja o kojemu mu ovisi život, no ona ga nagovori da ide govoreći mu da je nikada neće ostaviti jer će ona uvijek biti s njim bez obzira na sve.

Budući da je prikazan kao emotivna, brižna osoba koja otvoreno iskazuje osjećaje, možemo reći kako pomaže u razbijanju stereotipa o muškarcima kao hladnim i ne-emotivnim ljudima.

9.2.4.3. Guverner John Ratcliffe

Guverner John Ratcliffe do doka dolazi u raskošnoj kočiji. On je visok i debeo muškarac srednjih godina, ima zelene oči s tamnim podočnjacima. i crnu kosu koja je sprijeda svezana u dva repića s crvenim mašnicama. Odjeven je u ljubičasto odijelo s crnim rubovima na sakou, svijetlo ljubičastim čarapama, oko vrata ima plavu vrpču sa zlatnim medaljonom, a na glavi ljubičasti šešir. Guverner na nogama ima crne cipele na petu, koje su u dosad analiziranim filmovima bile namijenjene isključivo ženama.

Guverner Ratcliffe je zlikovac u ovoj priči. On je svojoj posadi obećavao zlato i bolju budućnosti, podizao im moral i davao lažnu nadu jer je zapravo oduvijek planirao sav novac zadržati za sebe. Navedeno se vidi iz prikaza kada, nakon što im govori da ne izgube vjeru, kad ga ne čuju komentira da će trebati te bezumne seljake da iskopaju njegovo zlato.

U razgovoru sa slugom Wigginsom govori da mu je ovo zadnje prilika za slavu i da ostavi dobar dojam na kralja Jamesa zlatom iz Amerike. Također, pomalo je ljubomoran na popularnost Johna Smitha među posadom jer on, kako i sam priznaje, nikada nije bio popularan u društvu.

Samosažalijeva se jer nisu pronašli zlato, a očekivao je da će ga do tada imati već mnogo. Toliko je opsjednut zlatom i slavom da odbija povjerovati da zlata na tom području jednostavno nema, a kad mu kapetan Smith kaže da Indijanci nemaju zlato, optužuje i njega i njih da lažu. Njih jer žele zadržati zlato za sebe, a njega jer im je povjerovao. Ratcliffe je uvjeren da su onaj dan Indijanci došli napasti kako bi zaštitili zlato i ne prihvaća slugino obrazloženje da bi to moglo biti jer su im zauzeli teritorij, srušili drveće

i iskopali zemlju. On to jednostavno odbija vjerovati radi svoje vlastite zlobe i pohlepe. Iz navedenih razloga, odlučuje da treba pobiti sve Indijance kako bi mogli uzeti njihovo (nepostojeće) zlato.

Nakon što su, pucajući na Indijance, započeli ranije spomenutisukob, tretira Thomasa kao nedovoljno dobrog govoreći mu da muškarac nije muškarac ako ne zna pucati, što je čisti primjer stereotipa koji, kao što je već ranije u radu navedeno, kod ljudi koji se u njega ne uklapaju može izazvati nesigurnost i/ili osjećaj manje vrijednosti, što kao da je Guverneru potajno i cilj kako bi lakše manipulirao Thomasom.

Svakako treba istaknuti i da je Guverner agresivan budući da kaže da će Indijance, prikladno pozdraviti ako ih sretnu, implicirajući pritom na nasilje. Njegova agresivnost se vidi i po naređenju napada na Indijance koji su ih promatrali dok su gradili logor, ali i nakon što John Smith završi u rukama Indijanaca. Guverner prvo manipulira ljude da se sprema za borbu, govoreći im da moraju spasiti kapetana Johna. Iako poglavica pustiti Smitha i odluči ne prolijevati krv, guverner je i dalje ljut i isfrustriran te naređuje napad. Budući da ga nitko ne želi poslušati, sam uzme pušku i puca u Pocahontasina oca, no John Smith stane ispred njega i spasi ga.

Ovaj lik je predstavljen kao sebičan, agresivan, okrutan, željan bogatstva i slave, nepravedan, pohlepan i zaluden zlatom, ali također s manjkom samopouzdanja koji se vidi u tuzi radi nepopularnosti i beznađu kada govori da je proklet i osuđen na propast što nema zlata.

Njegov manjak samopouzdanja dopušta djelomično povezivanje i suosjećanje s likom, što ga razlikuje od prijašnjih zlikovaca koji su prštali samopouzdanjem. Također, osim nesigurnosti koja je inače stereotipno ženska osobina, treba izdvojiti i odabir obuće, jer, iako je nošenje potpetica od strane muškaraca u to vrijeme možda bilo apsolutno prihvaćeno, činjenica je da ih danas (uglavnom) nose žene i da ovaj zlikovac time sudjeluje u razbijanju današnjih stereotipa.

9.2.5. Mulan

Redateljji: Barry Cook i Rony Bancroft

Mulan je pametna mlada djevojka koja se ne uklapa u tradicionalne uloge koje su joj nametnute, prurušava se u vojnika po imenu Ping i hrabro se javlja zamijeniti svoga nemoćnog oca pozvanog da se pridruži kineskoj vojsci. Uz pomoć novog prijatelja, smiješnog zmaja zaštitnika, Mulan se uputi u nepoznato, ali uspije se uklopiti i zaslužiti poštovanje svojih suboraca i hrabrog kapetana Shanga. Njezine pustolovine vode do odlučujuće bitke u Carskoj palači, o kojoj ovisi čast Mulanine obitelji ali i sudbina cijele Kine.

9.2.5.1. Fa Mulan

Mulan je mlada djevojka kineskog porijekla. Ima pune usne, smeđe oči i do struka dugu ravnu crnu kosu koju skraćuje kada se pridružuje vojsci kako bi se lakše uklopila među ostale vojnike.

Na početku filma nosi svijetlo plavu pidžamu koja se sastoji od kratkih hlača i majice na bretele. Nakon toga se presvlači u tradicionalnu kinesku haljinu sa zelenim rukavima, bijelom suknjom i plavim središnjim dijelom oko kojeg je omotana crvenom vrpcom. Nakon kupanja, no prije šminkanja i odijevanja za ispit kod provodadžije (eng. matchmaker, osoba koja posreduje pri sklapanju brakova), nosi bijelu suknju i svijetlo plavu majicu, a kosa joj je učvršćena u punđu crvenom trakom.

Za ispit je odijevaju u ružičastu majicu ispod koje viri svijetlo plava kragna, svijetlo ružičastu suknju preko koje je nešto kraća crvena tkanina te plavi središnji dio s crvenim pojasom, a na nogama ima klasične crne balerinke. Tijekom spremanja, lice joj oboje u bijelo, usne u crveno, na obraze stave ružičasto rumenilo, a na kapke plavo sjenilo i tuš. Od nakita nosi zlatne naušnice i češljic od žada u kosi, a potom joj praznovjerna baka donosi ogrlicu od žada (za ljepotu) i yin yang privjesak (za ravnotežu), dok su u malenoj krletki čuvale sretnog cvrčka kojeg isto tako daju Mulan da ponese sa sobom.

U vojsci nosi očev crni oklop s tamno zelenim i sivim detaljima te crno sivim štitnicima za noge. Ispod oklopa nosi odjeću za vježbanje koja je bež boje. Bez obzira ima li oklop ili ne, nosi bijele čarape i crne cipele, a kosa joj je svezana u punđu tamno zelenom vrpcom.

Iako prikaz Mulan u filmu pokazuje kako si na podlakticu piše šalabahter, odnosno popis osobina koje bi djevojka trebala imati (tiha, skromna/stidljiva, ljupka, pristojna, nježna, profinjena, staložena, točna) ona loše prođe na ispitu kod provodadžije, što nije

iznenađenje budući da se ne uklapa u društvo. Radi pada na ispitu bude izrazito tužna i posramljena jer je osramotila obitelj.

Kad njenog oca pozovu u vojsku radi proboja Huna, Mulan uzima njegovu vojničku odoru i odlazi umjesto njega. Mulan donosi tu odluku želeći spasiti voljenog oca od sigurne smrti na bojištu, budući da teško hoda čak i uz pomoć štapa. Time svima, a ponajviše sebi, želi dokazati da nije bezvrijedna. Mulan u prvom dijelu filma ima vrlo nisko samopouzdanja radi neuklapanja u društvo te društvenog neodobravanja svega što ona napravi, a o tome saznajemo kroz pjesmu „*Reflection*.“

Reflection - Mulan progovara o svojoj nesigurnosti. Kaže da ako će biti ono što jest, slomit će srce obitelji. Govori o unutarnjoj borbi između onoga što je i onoga što se od nje očekuje, pokušava se uklopiti u nametnute standarde, no ne uspijeva, i pita se kad će njen odraz pokazati tko je ona zapravo. Njena želja je da se ne mora skrivati i da napokon bude dovoljno dobra takva kakva uistinu i je.

Ovdje je potrebno istaknuti da, iako je nailazila na osude društva, Mulan zapravo nije učinila ništa loše. Provodadžija joj je zamjerila što se javila kad ju je prozvala, a oca su joj prozvali da je nije naučio ponašanju zato što je pokušala reći kako njen otac ne može ići u rat jer jedva hoda.

Također, uporna je i ne odustaje. Najbolji primjer je trenutak u kojem iz inata, kada ju Shang odluči poslati kući (budući da joj ne ide niti jedan dio treninga) uzima utege i popne se s noseći ih sa sobom do vrha stupa po strijelu (pothvat koji nitko do tada još nije uspio). Ubrzo nakon toga Mulan (Ping) postaje najbolja tj. najbolji vojnici od svih u njenoj skupini.

Mulan je inteligentna i snalažljiva, što tijekom filma pokazuje u više navrata i na različitim poljima - od vezivanja probušene vreće hrane za svog psa kako bi pas umjesto nje nahranio kokoši do planiranja strategije koja bi omogućila pobjedu nad superiornijom i mnogobrojnijom vojskom Huna.

Na putu u vojno-vježbenički kamp, Mulan se pridruži zmaj Mushu, “sretni” cvrčak, i njen vjerni prijatelj, obiteljski konj. Ove tri životinje su joj pomoć i podrška tijekom cijelog putovanja.

Iako svojom inteligencijom i snalažljivošću zasluži povjerenje i poštovanje svih iz kampa jer su zahvaljujući njoj pobijedili Hune, i to u bitci u kojoj su u svim aspektima Hune bili

u prednosti, sve se mijenja onog trenutka kada je zbog ozljede pregleda liječnik i saznaju da je žena.

Iako je prema zakonu Shang trebao pogubiti Mulan jer je kao žena, na prevaru ušla u vojsku, poštedi joj život jer je ona spasila njegov, ali je ostavljaju tužnu, posramljenu i samu.

Potrebno je spomenuti da, iako je ovdje Mulan emotivno povrijeđena zbog toga što ju smatraju manje vrijednom samo zato što je žena, trebalo bi se dosjetiti kako je po pridruživanju u vojsku i ona o muškarcima razmišljala isključivo na temelju stereotipa. Ponašajući se stereotipno muški, u pokušaju da se ne ističe previše, ispadala je, u najmanju ruku, smiješna.

Ipak, bez obzira na svoju emotivnu povrijeđenost, vidi da je nekolicina Huna preživjela bitku i da se kreću prema glavnom gradu i Carevoj palači, radi čega ona odluči pojuriti tamo kako bi spasila Cara. Njeni bivši suborci, kad Huni zarobe Cara u palači, poslušaju Mulanin plan i zajedno spase Carev život. Car joj potom kaže kako je čuo puno o njoj, kako je ukrala očev oklop, zavarala svog nadređenog, obeščastila kinesku vojsku, uništila njegovu palaču, ali i spasila ih je sve. Nakon klanjanja i zahvale zatim joj se pokloni nakon čega joj se pokloni i cijeli kineski narod.

9.2.5.2.Li Shang

Kapetan Shang je visok i snažan kineski vojnik. On ima tamne oči i crnu kosu koju veže u punđu pomoću crvene trake. U prvom pojavljivanju na sceni, odjeven je u crno-sivi ratni oklop s dvije zlatne crte. Ispod oklopa nosi prljavo bijelu tuniku i sive hlače. Uz navedeno, ima crne štitnike na rukama i nogama te, kao i ostali vojnici, bijele čarape i crne cipele. Također, nosi i crveni plašt. Na treninge dolazi u sivim hlačama, bijelim čarapama do koljena, crnim cipelama i krem ogrtaču sa zelenim rubom koji skida za vrijeme treninga.

Shangovo prvo pojavljivanje u filmu je kad mu General Li (njegov otac), dodijeli ulogu kapetana i zaduži ga za obuku novih vojnika. Iako je na početku oduševljen, kad izađe iz šatora, Shang shvati kako zadatak pred njim nije nimalo lak.

Tijekom treninga, Shang pjeva pjesmu „*I'll Make A Man Out Of You*“ u kojoj opisuje koliko su vojnici loši u svemu i pita jesu li mu poslali kćeri na obuku kad je tražio sinove, što je ironično zbog Mulan koja trenira s njima. Time se opet žene stereotipno opisuje kao slabe i nedovoljno sposobne.

Također, brzina kojom odbaci i u potpunosti ignorira Mulan nakon što saznaje da je žena pokazuje koliko su duboko u njemu ukorijenjeni stereotipi zbog odrastanja u društvu u kojem se žene smatraju manje vrijednima, a muškarci su idealizirani. Ipak, nakon što Mulan ponovno dokazuje da herojstvo i hrabrost ne poznaju ni spol ni stereotipe, on propituje svoje stavove i spreman je mijenjati ih.

Također, kod njega je potrebno istaknuti da, iako je izvrstan vojnike, socijalne vještine mu nisu jača strana, što se posebno vidi u tome što ne zna kako reći Mulan što osjeća, pa čak niti kako joj čestitati i voditi normalan razgovor s njom nakon što je saznao da je žena.

9.2.5.3. Shan Yu

Shan Yu je vođa Huna. Jako je visok i mišićav, obrve, brkovi i kosa su mu crne boje (osim gornjeg dijela tjemena koji je ćelav). Ima šiljaste nokte i žute oči s crnim bjeloočnicama. Što se odjeće tiče, nosi tuniku od životinjskog krzna s time da je lijeva strana bež boje, a desna crne. Nositi sive hlače koje nekad djeluju smeđe ili čak zelenkasto i crne čizme sa sivim prugama po sredini. Ponekad nosi i crnu kapuljaču sa sivim krznenim rubom.

Shan Yu je okrutni ratnik i vojskovođa koji uništava sve gdje god prođe sa svojim vojnicima. Uništavaju kuće, čak i gradove, ubijajući civile bez obzira na spol i dob. On ima bolesnu potrebu za ubijanjem koje mu predstavlja užitek i zabavu. Navedeno možemo vidjeti kad sa zlobnim smiješkom govori da će djevojčici nedostajati lutka koju je izgubila i da joj ju idu vratiti, a nedugo nakon toga Mulan, Shang i ostali dolaze do praznog i spaljenog grada u kojem je djevojčica živjela.

Toliko je poznat po svojoj brutalnosti da već samo njegovo ime izaziva strah kod ljudi. Bez obzira na način na koji tretira neprijatelje, Huni ga poštuju i odani su mu kao vođi.

Iako je okrutni vođa, ima ljubimca – sokola koji ga vjerno prati čak i u ratu. Sokolov let je u animiranom filmu prethodio napadu, kao da izviđa teren ili najavljuje Shan Yuov

dolazak šireći strah. Shan Yu toliko vjeruje u sebe i svoju vojsku da dopušta stražarima da zapale signalnu vatru kako bi Car imao priliku skupiti vojsku i pripremiti se za napad.

Iako je okarakteriziran kao grubijan i ima sve stereotipno muške osobine, Shan Yu, za razliku od ostalih likova, ne diskriminira žene i ne smatra ih manje vrijednima. Kada shvati da je Mulan vojnik s planine zbog kojeg je njegova vojska doživjela poraz, zaboravi na Li Shanga, smatrajući ga nevažnim u usporedbi s njom i prvo pokuša ubiti nju.

9.3. Novo doba

9.3.1. The Princess and The Frog/Princeza i žabac

Redateljji: John Musker i Ron Clements

Mlada djevojka Tiana sanja o otvaranju svog restorana, koji je ujedno bio i želja njenog pokojnog oca. Kako bi skupila novac koji joj je potreban, marljivo radi. Jednog dana upoznaje žapca-princa koji sanja o tome da ponovno postane princ. Jedan poljubac ih vodi u močvarnu avanturu punu opasnosti i utrku s vremenom kako bi poništili zlu čaroliju vodo čarobnjaka dr. Faciliera.

9.3.1.1. Tiana

U početku filma, Tiana je malena djevojčica s velikim smeđim očima i punim usnama, a njezina smeđa kosa je svezana u dva repa. Boja kože joj je sukladna njenom afroameričkom podrijetlu. Nosi sive cipelice i svijetlo zelenu haljinu, a na glavi joj je i zlatna kruna. Za spavanje nosi svijetlo žutu spavaćicu.

Nešto kasnije, Tiana izrasta u visoku i vitku djevojku skladne građe. Prva odjeća za posao koju Tiana nosi je plava haljina s bijelom pregačom i kapicom za služavke, a na nogama nosi smeđe cipele. Za rad na drugom mjestu, odijeva žutu haljinu, a njena valovita smeđa kosa je svezana u rep. Prije nego krene na posao oblači zeleni kaput i šešir.

Na zabavi pod maskama je nosila kostim neutralnih boja (oker i smeđa), prije nego joj se kostim uništio pa ju Charlotte odvodi u sobu da se presvuče u svijetlo plavu haljinu s

pripadajućim rukavicama. Uz prepoznatljivu haljinu, nosi srebrnu ogrlicu s plavim dijamantom/kristalom i jednostavnu tijaru.

Kad ponovno postane žena, na vjenčanju u močvari, nosi raskošnu balsku haljinu s ljiljanom, a prevladavaju bijela, svijetlo plava/blijedo zelena boja i svijetlo žuta na podsuknji. Osim haljine, u kosi ima veo i tijaru, a na rukama duge rukavice.

Na vjenčanju u crkvi ima užu elegantnu haljinu sa zelenom špagom omotanom oko nje, a na glavi tijaru sa zelenim kristalima.

Na kraju, u svom restoranu nosi dugu, ali ležernu, zelenu haljinu i rukavice, a od nakita ima smaragdne naušnice i zlatnu tijaru sa smaragdom.

Ljubav prema kuhanju Tiana gaji od malena jer je još kao djevojčica kuhala s ocem, a roditelji su je podržavali u onome što voli. Budući da još uvijek sanja o otvaranju restoranu o kakvom je razgovarala s ocem, marljiva je i radi dva posla kako bi uspjela skupiti novac za kupnju restorana.

Odgojena je da se trudi i radi kako bi ostvarila snove, ali pretrpani raspored joj ne ostavlja dovoljno vremena za obitelj i prijatelje.

U pjesmi „*I'm Almost There*“ – Tiana govori kako zna za što se trudi i za što radi, ne odustaje jer je skoro ostvarila san. Nije važno što ostali ljudi mislili, ona vjeruje da će se njena želja ostvariti. Kaže da je bilo nevolja i iskušenja, ali sada je to iza nje i skoro je ostvarila san.

Iako su braća Fenner pristala prodati Tiani prostor za njen restoran iz snova, odustaju jer su dobili bolju ponudu i ako ne može konkurirati toj ponudi, ona ostaje bez prostora. Također, diskriminiraju je i ponašaju se kao da joj čine uslugu govoreći da je za malu ženu njezine pozadine bolje ovako jer ionako ne bi mogla voditi tako velik posao.

Razočarana Tiana ne može vjerovati da je opet na početku. Sasvim očajna, pristaje poljubiti Naveena u zamjenu za svoj restoran, iako je kao dijete bila zgrožena samom pomisli ali umjesto da on postane čovjek, ona se pretvara u žabu.

Spašavajući Neveena od grabežljivaca i Facilierovih sjena za vrijeme boravka u močvari, pokazuje svoju snalažljivost, hrabrost, brižnost i spremnost pomoći.

Također, Tiana pokazuje da je časna i pravedna kada joj dr. Facilier ponudi sve o čemu je sanjala za vodu privjesak, no ona odbija, čak i kad joj kaže da time može ostvariti očevu želju. Tiana se sjeti riječi Mame Odie (čarobnice koju su posjetili u močvari) pa kaže da možda njen otac nije imao sve što je želio, ali je imao što je trebao jer je imao ljubav.

Iako se tvrdoglavo držala svojih uvjerenja i bilo joj ih je teško pustiti, Tiana se tijekom boravka u močvari i provodeći vrijeme s Naveenom i prijateljima, promijenila. Shvatila je da nije važno ako nema sve što želi, jer će biti sretna dokle god ima ono što treba. Spremna je odustati od svoje želje radi svojih osjećaja i svoje sreće.

Na sreću, kletvu razbija poljubac na vjenčanju, jer je Tiana postala princeza udajom za princa. Nakon vjenčanja, Tiana uz pomoć prijatelja kupi prostor za restoran i ostvari svoj i očev san.

Tiana je marljiva, vrijedna i uporna djevojka koja ne odustaje od onoga što si zacerta. Kako bi skupila dovoljno novaca za otvaranje restorana o kakvom mašta od djetinjstva, a ujedno i ispunila očevu želju, Tiana radi dva posla i gotovo da nema slobodnog vremena. Ipak, zna za što se trudi i odvaja novac pa odustajanje nije opcija. Ona je hrabra mlada žena koja brine o onima do kojih joj je stalo. Također, poduzetna je i time se izdvaja od društva koje sumnja u sposobnosti žena.

9.3.1.2. Princ Naveen

Tamnoputi muškarac s blistavim osmijehom, bujnom smeđom kosom i jantarnim očima. Kad tek stiže, nosi zlatnu krunu, krem sako sa zlatnim detaljima i plavom lentom. Hlače su mu bež boje, a cipele bijelo-smeđe.

Nakon što ga novinari fotografiraju, skida formalnu odjeću te ostaje u ležernoj kombinaciji bijele košulje, narančaste kravate i bež veste.

Na kraju filma, Naveen nosi potpuno novo formalno odijelo koje pristaje uz Tianinu haljinu pa su oboje u svijetlo plavim/blijedo zelenim i bijelim tonovima.

Na vjenčanju u crkvi nosi odijelo koje se sastoji od tamnog plavog sakoa sa zlatnim detaljima, bijelih rukavica, crnih hlača i cipela.

U restoranu je odjeven u blijedo zelenu košulju, krem sako, crne hlače i cipele.

Od Lawrencea se saznaje da je pravi razlog Naveenova dolaska ženidba sa Charlotte, Tianinom najboljom prijateljicom jer su ga, radi njegove lijenosti i ekstravagantnog načina života, roditelji razbaštinili.

U početku filma, Naveen je lijen, isprazan i razmažen, a zanima ga samo zabava. Naveen se pridružuje uličnim sviračima i svira ukulele po gradu. Time je, uz princa Erika, princ Naveen prikazan kako svira neki glazbeni instrument.

Naveen odbija priznati da je pogriješio vjerujući Facilieru, umjesto toga, okrivi Tianu kako je lagala da je princeza, iako ona to nikada nije rekla.

Njegova površnost i neozbiljnost se dobro vide tijekom potrage za Mamom Odie u močvari kada s Tianom, i aligatorom Louisom pjeva pjesmu *When We're Human* u kojoj Naveen izražava želju za povratkom starom načinu života, odnosno zabavama i zavodjenju žena.

Kad shvati da je zaljubljen u Tianu, organizira romantičnu večeru, čak sam izradi i prsten koji joj planira dati. Štoviše, bez obzira na novac, odlučio da neće oženiti Charlotte: naći će posao ili više poslova i s vremenom će moći priuštiti Tiani restoran. Nažalost, Tiana mu otkrije da već idući dan mora donijeti novac za restoran inače će ga prodati nekom drugom pa Naveen odustaje od priznavanja osjećaja, jer želi da bude sretna, a ne vjeruje da će biti ako izgubi restoran.

Naveena je, kao i Tijanu, promijenilo vrijeme koje su proveli zajedno. Nakon svega kroz što su prošli i osjećaja koji su se razvili, mijenja se od razmaženog, sebičnog i lijenog ženskaroša do brižnog, pažljivog i romantičnog muškarca.

9.3.1.3. Dr. Facilier

Dr. Facilier je visok i mršav čovjek s crnim brkovima, a prednji zubi su mu blago razdvojeni. Facilier ima mršave ruke i noge te duge koščate prste. Nosi ljubičasto odijelo

s crnim detaljima i prsluk odgovarajuće boje, no ne nosi košulju. Na glavi ima visoki crni šešir s crvenom trakom i lubanjom. Oko vrata nosi ogrlicu s dva duga zuba, a njegov stan je prepun neobičnih i strašnih predmeta.

Dr. Facilier je Tiani, ali i Mami Odie poznat pod nazivom Čovjek Sjena (eng. Shadow Man)

On je manipulator koji glumi da je pristojan, ljubazan i da želi pomoći kako bi uspio u svom naumu, slično kao što je to činila Ursula. Također, u interakciji s ljudima se predstavlja moćnijim nego što je doista, a njegovi takozvani prijatelji mu nisu prijatelji nego partneri dok od njega imaju koristi i dok ispunjava svoj dio dogovora, što se vidi u dijelu u kojem traži od njih da mu vrate nestalog princa, a oni prvo žele znati što će oni imati od toga.

On je pohlepan i zapravo želi vladati cijelim gradom, a kako bi to ostvario, prvo si odlučuje priskrbiti dio bogatstva Charlottina oca. prateći Charlotte i njenog oca u restoran u kojem Tiana radi, shvati da se Charlotte želi udati za princa Naveena i smišlja plan koji će mu omogućiti da dođe do bogatstva. Kad u grad stignu princ Naveene i njegov sluga Lawrence, dr. Facilier ih odvodi k sebi.

Princu nudi zeleno koje će mu omogućiti da skače od mjesta do mjesta, a princ pristaje, misleći da govori o novcu s obzirom na to da je o novcu govorio kad mu je gatao iz karata, ali ga zapravo pretvori u žabu. Lawrenceu je rekao da je cijeli život potlačen od strane majke, sestre, brata, a kad bi se oženio, opet bi bio potlačen od strane žene. Ali u budućnosti on Lawrencea vidi baš onakvim kakav je oduvijek želio biti: u ulozi princa. Naveena pretvori u žabu, a Lawrencea pomoću vudu magije pretvara u Naveena.

Po cijeloj ovoj spletki se vidi da je inteligentan jer je uspio osmisliti i provesti tako složeni plan, ali i koliko je sposoban manipulirati ljudima i koliko je zapravo sebičan i lažljiv. U činjenici da govori da ne krive njega ako su nezadovoljni, već njegove prijatelje s druge strane se vidi njegova dvoličnost jer je on i smislio i proveo plan u djelo.

Kako bi dobio natrag vudu ogrlicu za koju Tiana prijeti da će je razbiti ako joj se približe, ponudi joj restoran o kakvom su ona i njen otac sanjali no ona, suprotno njegovim očekivanjima odbije njegovu ponudu.

Na kraju završava tragično jer njegovi “prijatelji” dolaze po njega jer ne može vratiti dug nakon što Tiana razbije vodu ogrlicu kako bi ga zaustavila u njegovim zlim planovima.

Okrutan je, sebičan, umišljen i pohlepan. Također je manipulator i varalica, i nije mu stalo ni do čega osim do vlastitih interesa.

9.3.2. Tangled/Vrlo zapetljana priča

Redatelji: Nathan Greno i Byron Howard

Zlatokosa je mlada djevojka koja sa svojom majkom živi u visokom tornju daleko od opasnog svijeta. Uskoro će proslaviti 18. rođendan i napokon će otići vidjeti misteriozna lebdeća svjetla. Kako bi ostvarila svoj san, sklapa dogovor s misterioznim strancem koji se slučajno našao u njenom tornju i kreću na put na kojemu će oboje naučiti ponešto novo.

9.3.2.1. Rapunzel/Zlatokosa

Zlatokosa je mlada djevojka svijetle puti, rumenih obraza, zelenih očiju, vitkog stasa i duge kose dugačke 70 ft (oko 21 m). Prirodna boja njene kose je zapravo smeđa. Njezina je haljina duga do gležnja, ljubičaste boje i kratkih rukava, a cipele ne nosi.

Ona je pametna, ljubazna, razigrana, pustolovna, nevina i pomalo naivna djevojka u kasnim tinejdžerskim godinama. Kad situacija zahtijeva hrabrost, ne boji zauzeti za sebe ili druge.

U gotovo 18 godina zatočeništva u kuli, razvila je niz vještina: kuhanje, slikanje, sviranje gitare, balet, šivanje, pletenje itd. Dosadno joj je kad je sama u kuli i ne zna što bi ondje više radila pa sanja o izlasku van, posebno za rođendan kako bi mogla vidjeti lebdeća svjetla, a navedeno se naglašava u pjesmi “*When Will My Life Begin*”.

Izuzev želje da izađe iz kule, Zlatokosa ne radi Majci Gothel nikakve probleme i poslušna je.

Pomalo je nesigurna u sebe, a za manjak Zlatokosinog samopouzdanja kriva je Majka Gothel koja konstantnim pasivno agresivnim komentarima, pod izlikom šale, utječe na Zlatokosino emocionalno stanje i sliku o sebi. Zlatokosa cijeli život kroz prozor gleda u

plutajuća svjetla koja se na nebu pojavljuju svake godine na njen rođendan. Iz znatiželje o toj pojavi skuplja hrabrost da zatraži Majku Gothel da ju ove godine odvede vidjeti ih. Zbog odbijanja, plašenja vanjskim svijetom i njegovim nerealnim strahotama, Zlatokosa se naizgled miri s odlukom Majke Gothel da ne smije izaći, dok zapravo ona ne odustaje od svog sna i sprema plan za izlazak van iz kule.

U situaciji kada se nađe s uljezom u tornju Zlatokosa pokazuje svoju spretnost i snalažljivost zarobljavajući Flina Fakina, a kroz cijeli postupak joj podršku pruža njezin kameleon Pascal koji joj se i pridruži na putovanju. Njezine pregovaračke sposobnosti dolaze do izražaja kad nagovori Flina Fakina da ju odvede iz tornja kako bi ostvarila svoj san u zamjenu za njegovu oduzetu torbu s ukradenom krunom.

Kad s Flynnom izađe iz kule, emocije su joj pomiješane od sreće i uzbuđenja do tuge i krivnje. Lukavi lopov pokušava iskoristiti njenu zbunjenost i izmanipulirati je, ali Zlatokosa shvati što pokušava i ne dopusti mu da promijeni dogovor i vrati ju u toranj prije nego što vidi lampione.

Zlatokosa se izrazito lako povezala i sprijateljila s razbojnicima iz taverne i uspjela nagovoriti poštenog dvorskog konja Maximusa da ne privede Flynnu odmah, nego pričeka da ona ispuni svoj san. Iz navedenog možemo zaključiti kako je jako karizmatična i prijateljski nastrojena osoba.

Kad su ona i Flin ostali zarobljeni u pećini, čarobna kosa princeze Zlatokose im spašava život jer su zahvaljujući njenom svjetlu mogli vidjeti gdje trebaju pomaknuti kamenje kako bi pronašli izlaz. Jednako tako, Flinu je kosom izlječila ranu na ruci.

Iako je Zlatokosa ovdje u ulozi spasiteljice, treba istaknuti da je pod stresom zaboravila kako njena čarobna kosa svijetli i da ju mogu iskoristiti za svoj spas. Ne bi se ni sjetila da Flin nije podijelio s njom tajnu o svom pravom imenu (Eugene) i tako ju potaknuo da se sjeti svoje tajne o čarobnoj kosi.

Kad shvati istinu o svome porijeklu i ulozi Majke Gothel, usprotivi joj se i odbija svako njeno daljnje zlostavljanje.

Unatoč prvotnom strahu od nepoznate okoline, Zlatokosa brzo uči i prilagođava se vanjskom svijetu.

Ona je inteligentna, nevinna, spontana i pomalo nesigurna. Zlatokosa zna što želi i to ostvaruje, ne povrjeđujući pritom nikog. Hrabra je, znatiželjna, brižna, vesela i optimistična. U početku je jako ovisna o Gothel, no kad shvati da je cijeli njen život bio laž, odluči se suprotstaviti i izboriti za sebe.

9.3.2.2. Flynn Ryder/Flin Fakin

Flin Fakin je mladić prosječne visine, mišićave građe i svijetle kože, kratke tamno-smeđe kose i svijetlo smeđih očiju koji nosi tamni prsluk s bijelom košuljom dugih rukava, u kombinaciji s tamnim krem hlačama, remenom oko struka i smeđim čizmama.

Flin Fakin je u početku prikazan kao arogantan mladić koji stvara probleme. Besramno je ukrao krunu kraljevskoj obitelji, iz sebičnog razloga da postane bogatiji.

Iako je lopov ponaša se pristojno. Flin Fakin je prilično zabavan, bilo namjerno ili ne. Flin Fakin sebe smatra šarmantnim, no iznova se ponavljaju situacije gdje ga drugi likovi (npr. stražari u palači) gledaju s prezirom. Usprkos svemu, Flin je sposoban pokazati i emocije. To se posebno vidi nakon što upozna Zlatokosu.

Flin Fakin je samo maska iza koje se skriva Eugene Fitzherbert, nekadašnje siroče. Nakon što se njegova krinka skine i Flin se otvori Zlatokosi i sebi samome, spreman je postati brižan i odan lik pun ljubavi. Kroz druženje sa Zlatokosom nauči da se ne mora pretvarati da je nešto što nije jer je, barem njoj, drag takav kakav je.

Iako je u početku bio pohlepan i želio bogatstvo, na kraju ga ne zanima ni kruna ni Zlatokosina čarobna kosa, već njegova želja postaje ona.

Kako bi zaštitio Zlatokosu i omogućio joj život u slobodi, odluči joj zadnjim snagama odrezati kosu i žrtvući se za nju.

9.3.2.3. Mother Gothel

Bez iscjeliteljske moći cvijeta, Gothel počinje naglo stariti, što nije čudno budući da iskorištavala čarobnu moć cvijeta stoljećima. Njezina opuštena koža prekrivena je brojnim borama i drugim znakovima starosti. Njena kovrčava kosa je odavno počela sijediti.

Sa snagom cvijeta, Majka Gothel vraća svoj mladenački izgled. Pretvara se u visoku, vitku ženu s atraktivnim oblinama. Koža joj je mladolika i glatka. Njena kovrčava kosa je gusta, crna i sjajna.

Nosi dugu grimiznu haljinu s rukavima do laktova, smeđe čizme na petu i odgovarajući pojas. Kad god napusti kulu, nosi tamno sivi ogrtač s kapuljačom.

Učinci čarolije koja Majku Gothel održava mladom brzo nestaju, pa ih treba kontinuirano obnavljati, inače će se njezino pravo stanje ubrzano vratiti, što se vidi kada joj kosa počne sjediti. Kad je Zlatokosina kosa odrezana, ljekovite moći čarobne kose nestaju, a kad ona dotakne odrezanu kosu, sva stoljeća se odražavaju u Gothel, koja se, nakon što padne iz kule pretvori u prah.

Gothel se razmeće svojom ljepotom i oblinama. Vrlo je posesivna i sebična, što pokazuje činjenica da je godinama čuvala čarobni cvijet samo za sebe, čak i u trenutku kada su ga svi tražili kako bi spasili trudnu kraljicu i njenu bebu. Osim Zlatokosom, manipulirala je braćom Stabbington, naizgled im dajući priliku da se osvete Flinu Fakinu.

Gothelina želja je bila zauvijek držati Zlatokosu u skrivenoj kuli kako bi mogla neprestano iskorištavati iscjeliteljske moći njene kose i zauvijek ostati mlada i lijepa. Predstavlja se kao ljubazna, ali previše zaštitnička majčinska figura, koja se trudi svoju kćer držati podalje od vanjskog svijeta koji je pun ljudi koji bi iskorištavali Zlatokosinu moć, što je čini licemjernom. Međutim unatoč svojoj lažnoj brižnosti; ona neprestano dobacuje sarkastične i pasivno agresivne komentare kojima je omalovažava i namjerno snižava njezino samopouzdanje.

Istovremeno povećava Zlatokosinu ovisnost i odanost njoj i tako da joj (posebno nakon svađe) pripremi omiljeno jelo, daruje novu boju i sl.

Budući da joj je ugrožen cilj ostvarivanja vječne mladosti, Gothel odluči ubiti "krivca" te napada Flina, nakon čega za sve što se događa okrivljuje Zlatokosu.

Iako se njihove priče dosta razlikuju, Majka Gothel je poput Snjeguljičine maćehe, opsjednuta svojim izgledom i ljepotom, no za razliku od Snjeguljičine maćehe, Gothel ne sumnja u svoju ljepotu, štoviše, smatra se savršenom. Ima brojne dodirne točke s

različitim zlikovcima poput manipulacije, narcisoidnosti, spremnosti na sve kako bi ostvarila cilj, namjerno povrjeđivanje i sl.

9.3.3. Moana/Vaiana

Redateljji: John Musker i Ron Clements

U početku je postojao samo ocean, dok se iz njega nije uzdigla Te Fiti, majka svih otoka. Te Fitino čarobno srce ima moć stvaranja života i ona ju je rado dijelila, no mnogi su željeli njeno srce za sebe.

Kad je prije 1000 godina Maui, polubog vjetera i mora, ukrao Te Fitino čarobno srce, ona se urušila i rodila se tama u obliku demona. Te Ka, demon zemlje i vatre, želio je srce za sebe te se sukobio s Mauijem koji je od tad nestao bez traga, a Te Fitino srce je izgubljeno u oceanu. Te Ka i njegova čudovišta i dalje traže srce šireći tamu i uništavajući otok po otok.

Ocean je izabrao Moanu davši joj srce i zadatak da pronađe Mauija i natjera ga da vrati srce Te Fiti i vrati blagostanje svijetu.

9.3.3.1. Moana/Vaiana

Kao beba, Vaiana od odjeće nosi samo pelenu krem boje s narančastim spiralama. Ima ružičasti cvijet u svojoj kratkoj kosi i ogrlicu načinjenu od špage i malih bijelih školjki.

Kad malo naraste, ima suknju crvene boje, a gornji dio tijela je prekriven krem tkaninom. U kovrčavoj kosi ima ružičasti cvijet kao i ranije

Kao tinejdžerica nosi krem suknju s crvenim pojasom i crveni gornji dio bez naramenica. Ima dugu tamno smeđu kovrčavu kosu i smeđe oči.

Potrebno je istaknuti da, iako je i dalje vitka, Vaiana nije toliko sitna kao prethodne princeze. Ima realnije prikazan oblik tijela i jače ruke i noge.

Ceremonijalna odjeća je napravljena po uzoru na Samoansku tradicionalnu odjeću, ali s prevladavajućom crvenom bojom.

Kad ponovno postanu putnici, Vaiana je odjevena u odjeću načinjenu od lišća i perja po uzoru na pretke, s prevladavajućom crvenom i žutom bojom.

Još od kad je bila u pelenama, razlikovala se od druge djece. Dok su se druga djeca bojala plemenskih legendi koje im je pričala baka Tala, Vaiana ih je s oduševljenjem slušala. Takva malena je već bila povezana s Oceanom koji se razmicao kako bi ona mogla skupljati školjke. Zbog te povezanosti Ocean izabire Vaianu da s Mauijem vrati srce Te Fiti. Budući da je bila premala u trenutku kada ju Ocean izabere za ovaj zadatak i pokloni joj do tada izgubljeno čarobno srce, njena baka Tala je čuvala srce dok Vaiana ne naraste.

Vaiana izraste u snažnu, samouvjerenu i odlučnu djevojku. Ona je mudra, snalažljiva i brzo usvaja vještine koje su potrebne kako bi jednog dana mogla zauzeti očevo mjesto.

Tijekom godina, unatoč zabrani, more je privlači i ona zamišlja kako plovi morem daleko od grebena. O njenoj unutarnjoj borbi između njenih želja i tuđih očekivanja pjeva u pjesmi "*How Far I'll Go*".

Iako voli svoje roditelje i svoj narod, Vaiana se osjeća kao da ju oni ne razumiju i kao da se ne uklapa u život kakav njeni roditelji za nju žele. Jedina osoba na otoku koja je ne osuđuje i razumije ju, je baka Tala. Njena baka prije nego što umre, u vrijeme velike prijetnje demona i tame Motunuiju, otkrije istinu o precima koji su bili veliki moreplovci, daje joj ogrlicu i čarobno srce Te Fiti pa ju šalje da pronade Mauija.

How Far I'll Go - Vaiana kroz pjesmu progovara o tome kako bi voljela biti savršena kći, no nekako se uvijek vraća moru kojemu se ne nazire kraj. Govori kako može ponosno voditi ljude, učiniti narod jakim ali glas u njoj traži da se odazove i zaplovi morem.

Hrabra Vaiana, iako ne želi ostaviti baku, teška srca kreće na put kako bi spasila svoj otok, kao i sve ostale. Iako je još uvijek tinejdžerica, Vaiana uzima kanu i sama se otiskuje u ocean, daleko izvan grebena. Kao humorističan faktor u kanu-u je slučajno ostao pijetao imena Hei-hei. Osim svog vjernog prijatelja, male svinjice naziva Pua taj pijetao predstavlja povezanost i ove *Disneyeve* princeze sa životinjama.

Bez obzira na opasnosti s kojima se susreću na putovanju (Kakamora - kokosi gusari, Lalotai - carstvo čudovišta u kojem se kod divovskog raka Tamatoe nalazi Mauijeva

udica) Vaiana ne planira odustati od svog cilja. Iako ni sama ne zna zašto ju je Ocean izabrao, ne dopušta da joj Mauijevi sarkastični komentari poljuljaju samopouzdanje.

Vaiana je hrabra i samopouzdana djevojka koja je spremna učiti pa uči s Mauijem. Tijekom putovanja se bolje upoznaju i zbliže i bolje se razumiju. Rado pomaže, vesela je i brižna.

9.3.3.2. Maui

Maui izgleda kao muškarac srednjih godina i zdepastog tijela s krupnim šakama i nogama. Ima smeđu kovrčavu kosu koja seže do ispod ramena, tijelo sadrži tetovaže koje prikazuju važne događaje u njegovom životu. Od odjeće nosi samo suknju napravljenu od lišća i konopa, a oko vrata ima ogrlicu od konopa sa zubima različitih oblika i veličina.

Maui je polubog vjetra i mora, bio je odvažan ratnik i prevarant. Ima mogućnost mijenjati oblik uz pomoć svoje čarobne udice.

Kad Vaiana upoznaje Mauija, potpiše joj se na veslo misleći da je fan, i vidi se njegova umišljenost. Pjeva pjesmu "*You're Wellcome*" u kojoj nabraja sve što je učinio za ljude i kako im je poboljšao život, djeluje jako umišljeno i impresivno u isto vrijeme. Kasnije se u filmu saznaje kako Maui nije rođen kao polubog, već su ga njegovi roditelji odbacili, a bogovi ga pronašli, spasili i dali mu udicu. Radi načina na koji je odbačen kao beba, Maui se silno trudio udovoljiti ljudima u nadi da će ga zavoljeti, ali kaže da nikad nije bilo dovoljno, čime daje naslutiti da je njegova umišljenost zapravo lažna. Njegova umišljenost je zapravo samo maska koju je Maui stvorio kako bi sakrio svoje prave osjećaje, krhko samopouzdanje i potrebu za pripadanjem.

Nakon što je izašao poražen iz bitke s Te Ka, Maui izbjegava borbu kako se ne bi ponovno osjećao kao da nije dovoljno dobar. Iz ovoga se vidi koliko je on zapravo osjećajna i duboko povrijeđena osoba. Upoznavanjem Mauija i njegove prošlosti kroz film vidi se potpuno drugačija osoba od one kako se inicijalno predstavljao.

9.3.3.3. Te Ka (Te Fiti)

Te Fiti predstavlja prvi otok, odnosno majčinski lik veličine otoka (koji predstavlja majku svim ostalim otocima na svijetu). Imala je čarobno srce kojim je mogla stvarati život i ona je svoj dar dijelila sa svijetom. Nakon što je Maui ukrao njeno srce, Te Fiti se urušila

i rodila se tama koju širi Te Ka, demon zemlje i vatre, načinjen je od crne stijene, vatre i lave. Te Ka je napao Mauija u njegovom pokušaju bijega i srušio ga s neba. Mauija više nitko nije vidio, čarobna udica i srce Te Fiti su se izgubili u moru. 1000 godina kasnije, Te Ka i njegova čudovišta još uvijek traže srce i svojom pojavom tjeraju ribu i uzimaju život s otoka.

Na kraju Vaiana, vidjevši da je Te Fiti nestala, shvati da su ona i Te Ka zapravo ista "osoba". Nakon što srce bude vraćeno, Te Ka ponovno postaje zeleni i plodni otok u obliku žene - Te Fiti.

9.4. Rasprava

Detaljnijom analizom koja je provedena u odabranim animiranim filmovima kroz dva kriterija ključna za primjećivanje prikaza rodni stereotipa u izgledu i/ili osobinama pojedinih likova, može se zaključiti da većina njih ima i neke pozitivne i neke negativne strane kada se radi o fizičkom izgledu lika i odjeći koja nosi.

Što se tiče fizičkog izgleda lika, većina princeza ima vitku figuru i izrazito uzak struk kako bi se što više naglasila tzv. *figura pješčanog sata*. Izuzeci su Snjeguljica i Vaiana koje nisu prikazane u tako neprirodnim, ali vrlo popularnim proporcijama.

Budući da je animirani film „*Snjeguljica i sedam patuljaka*“ izašao 1937. godine i tad je bio prvi dugometražni animirani film u boji, teško ga se može uspoređivati s današnjim filmovima kojima pogoduje napredak tehnologije i animacije, iako činjenica da nema nevjerovatno uzak struk, gotovo daje dojam da je Snjeguljica stvarnija od nekih novijih likova.

Vaiana je prikazana fizički snažnijom (ima snažnije ruke i noge) od princeza prije nje, što je zapravo, ako gledamo kroz priču, i razumljivo budući da uzima kanu i sama kreće na put preko Oceana što znači da će kanuom morati moći upravljati sama. Iako bi i Mulan onda morala biti mišićavija nakon što je provela toliko vremena u kampu za obuku. No, bez obzira na ovu razliku, kada govorimo o građi tijela, sve princeze su barem prosječne visine i imaju vitko tijelo, dakle prate nametnute standarde ljepote i ne propituju društveno nametnu sliku idealne žene.

Disney prinčevi su glavni muški (ljudski) likovi koji su u romantičnom odnosu s *Disney* princezom iz filmovima *Disney Princess* franšize. Slično princezama, svi prinčevi iz ovih animiranih filmova su redom prikazani i/ili opisani kao visoki i snažni i/ili imaju skladnu građu. Odjeća, najčešće službena kraljevska uniforma obično je obojena nekim od ovih boja: bijela, crvena, plava, siva, smeđa, bež i krem, crna, zlatna, siva, narančasta, ljubičasta, zelena.

Zlikovci i zlikovke također imaju ponešto zajedničko. Sve zlikovke iz klasične Ere su visoke i vitke te se uklapaju u isti društveno nametnuti način na koji bi žena trebala izgledati. Uz zlikovke iz 1. ere bi mogla biti i Majka Gothel jer i ona ima figuru pješčanog sata. Svi zlikovci u pravilu nose tamnu odjeću, a boje koje prevladavaju su crna, crvena, ljubičasta i neupadljive boje poput smeđe. Boje koje nose bi mogle simbolizirati ono što se bore, npr., tijekom prikupljanja podataka za ovo istraživanje došlo je do nekih poklapanja boja i razloga zlobe prema drugima. Naime, Guverner i Facilier nose ljubičastu odjeću, a ono što žele/ trebaju i što im stvara problem su novci, odnosno zlato. Gaston i Majka Gothel su oboje u crvenom, a oboje su tašti, narcisoidni i opsjednuti izgledom itd.

Nadalje, iako su se u prvoj Eri i zlikovci držali nekog navodnog (jer ga izazivaju) standarda ljepote, već se u drugoj to postupno gubi.

Što se odjeće tiče, kad se prvi put pojavljuju na ekranu, princeze iz klasične ere (Snjeguljica, Pepeljuga i Trnoružica), odjevene su u odjeću s pregačom koja čak i bez da krenu išta raditi, implicira obavljanje svakodnevnih *stereotipno ženskih*, uz kućanstvo vezanih poslova.

Osim jednostavnijih haljina, glavni ženski likovi nerijetko imaju još barem jednu, sebi svojstvenu kombinaciju koju imaju za posebne prilike. Njihova prepoznatljiva odjeća, najčešće haljine (iako za princezu Jasminu nije neobično da nosi hlače) koje su u pravilu uvijek, svjetlijih tonova i nekako upadljivije radi naglašavanja razlika, posebno ako su zlikovci žene, tada se vidi kontrast u odjeći likova i u kontrastu s odjećom zlikovaca kako bi se dodatno naglasila razlika između njih.

Klasično razdoblje

- Snow White and The seven Dwarfs/Snjeguljica i sedam patuljaka (1937)

- Cinderella/ Pepeljuga (1950)
- Sleeping Beauty/Trnoružica (1959)

Kao što se da iščitati iz rada, Snjeguljica, Pepeljuga i Trnoružica su izrazito pasivne princeze, uklapaju se u standard ljepote i igraju one uloge koje se od njih očekuju. Ne bune se i ne protive, drugim riječima, njima je zajedničko to što ne rade ništa po pitanju svog života i svoje sreće, već doslovno čekaju princa da se pojavi i spasi ih.

Princeze u ovom razdoblju su naivne i bespomoćne u vanjskom svijetu, ali dobro se snalaze u i oko kuće. Kad nastane problem, muškarci su spasitelji. Također, dopuštaju da netko drugi odlučuje o njihovoj sudbini čak i kada to nije ono što žele (primjer Trnoružičina dogovorena braka; igrom slučaja je muškarac iz šume bio princ Filip, no nije morao biti. A ona je svejedno bez pogovora prihvatila da više ne smije vidjeti onog muškarca koji joj se sviđa jer su joj roditelji već izabrali nekoga, s druge strane, kad Filip svome ovu kaže da je našao djevojku koja mu se sviđa i da ne želi dogovoreni brak, to nije u redu, bit će malo neugodno reći kralju Stefanu, ali Filip je muškarac pa mu je dopušteno odlučiti za sebe). Ovisne su o drugima i u pravilu kvaliteta njihova života ovisi o svima osim o njima samima.

Kod suočavanja sa zlom u klasičnom razdoblju, ženski lik je u opasnosti, a muški ga samostalno spašava. Ženski likovi se ni ne pokušavaju izboriti za sebe, eventualno zaplaču ili se rastuže, ali ne suprotstavljaju se zlikovcima.

Renesansno razdoblje

- The Little Mermaid/Mala sirena (1989)
- The Beauty and The Beast/Ljepotica i zvijer (1991)
- Aladdin (1992)
- Pocahontas (1995)
- Mulan (1998)

Princeze iz ovog razdoblja su Ariel, Belle, Jasmina, Pocahontas i Mulan. Za razliku od prethodnica, ovih 5 princeza ima veliku želju za istraživanjem, pronalaskom nečeg novog i drugačijeg. One su buntovne, inzistiraju na promjeni i same pokreću borbu za ono što

im je važno. Iako su sve više smještene izvan kuće, ove princeze još uvijek imaju muškarca kojeg trebaju uz sebe i koji je njihova prava ljubav.

Ove princeze se same usprotive nepravdi i traže svoj put, čak se osjećaju kao da ne pripadaju tamo gdje jesu ili kao da su zarobljene. Zato traže i istražuju. Ali tijekom traženja i istraživanja će pronaći i muškarca koji neće biti savršen, možda se neće ni podnositi u početku ili se zaljubiti na prvi pogled. Koji god način bio, pronaći će pravu ljubav i zajedno će se boriti protiv zla, jer ga samo radeći zajedno mogu zaustaviti

Novo doba

- The Princess and The Frog/Princeza i žabac (2009)
- Tangled/Vrlo zapetljana priča (2010)
- Moana/Vaiana (2016)

Princeze novog doba, odnosno Tiana, Zlatokosa i Moana, su najsamostalnije princeze do sad. One kreću same na put, dovoljno su sposobne da se brinu za sebe i ne trebaju ničiju pomoć niti imaju potrebu biti što nisu i sasvim sigurno ne čekaju da ih neki muški lik dođe spasiti. Ovo razdoblje je najbliže rodnoj jednakosti i ovi likovi doista mogu osnaživati djecu jer u ovim filmovima ima manje stereotipa, a kad stereotipnih mišljenja ima, u pravilu se u nekom trenutku dekonstruiraju (npr. odnos Mauija i Moane, on je veći i jači od nje, ali to ne znači da je ona manje sposobna, baš suprotno, Moana ga spasi od Tanatoe i čak i sam Maui bude iznenađen (ne zato što se pita kako je to cura mogla, već zašto on nije mogao) i zahvali joj što ga je spasila).

Ove princeze su sposobne, imaju sve pozitivnih osobina, sve su aktivnije i ne boje se sa zlom suočiti same. Ovo se vidi u filmu „*Moana/Vaiana*“ kad Maui odustane od borbe s Te Ka iz straha da će mu puknuti udica. I Vaiana bude na rubu odustajanja, zato joj se i javi baka i ohrabri ju. Vaiana popravlja kanu i sama se kreće suočiti s Te Ka i spasiti Te Fiti. Maui se kasnije vrati, ne zato što misli da je treba spasiti, već zato što je dobar i brižan prijatelj.

Iako se napredak u razvoju likova odvijao sporo, pomak prema ravnopravnoj raspodjeli moći je itekako vidljiv.

Osim pomaka u raspodjeli moći, potrebno je naglasiti i produbljivanje i detaljniji prikaz sve složenijih likova. Preraspodjela moći između glavnih likova je pozitivan pomak koji se s veseljem dočekao i bit će zanimljivo vidjeti što sve *Disney* planira za budućnost, posebno s obzirom na napredak u stvaranju sve kompleksnijih, i za radnju značajnijih sporednih likova, kao i na evoluciju zlikovaca od površnih i ljubomornih žena u klasičnoj eri preko zlikovaca koji više nisu opasni samo za glavnog lika, već i za zajednicu do negativca koji zapravo i nije negativac poput lika Te Fiti, (odnosno Te Ka nakon što joj Maui ukrade srce). Likovi su sve kompleksniji i nema više isključivo crno bijele karakterizacije što povlači pitanje dobnih granica djece za koju je sadržaj primjeren.

Uz ranije spomenutu dobnu granicu (koja je na *Disney+* definirana ista (6+) a sve filmove iz ovog istraživanja) tijekom pisanja ovog rada uočeno je da komentari i djelovanje sporednih likova daje kontekst nekim situacijama i ponekad predstavlja stav društva i uključivanje tih sadržaja (koji su ovdje izostavljeni poradi opsega rada) ili čak i dodatnih likova u analizu moglo bi dati bolji uvid. Također, ovaj rad je baziran na animiranim filmovima na engleskom jeziku poradi nemogućnosti pribavljanja svih filmova u podjednakoj kvaliteti i kako ne bi kvaliteta slike i/ili zvuka utjecala na opažanje. S obzirom na činjenicu da djeca u predškolskoj i ranoj školskoj dobi lakše i radije prate sadržaj na materinskom jeziku, ovaj rad nije uključio elemente poput boje glasa lika ili detaljne analize tekstova s obzirom na to da se prilikom sinkronizacije tekst i boja glasa zasigurno mijenjaju.

10. Uloga odgojno-obrazovnih djelatnika

Odgojno obrazovni djelatnici, bili oni učitelji, pedagozi ili odgajatelji, su važan dio djetetovog života jer izborom sadržaja i primjerima koje će djetetu ponuditi, mogu utjecati, i utječu na djetetov razvoj. Iz navedenog razloga, za početak, i uvijek na prvim mjestima treba stajati cjeloživotno obrazovanje i refleksivna praksa. Kroz cjeloživotno učenje osiguravamo da smo uvijek upoznati s relevantnim teorijama i istraživanjima struke, a refleksijom i samorefleksijom direktno poboljšavamo svoj praktični rad, posebno kad se radi o neosviještenim internaliziranim stereotipima.

Nakon ovoga, naravno, za pedagoge je ključno upućivati kolege u rezultate relevantnih istraživanja, osmišljavati radionice za odgajatelje, a slobodno i za roditelje, kao i za djecu pripremati materijale primjerene njihovoj dobi i interesima.

Što se tiče interakcije s djecom s ciljem rodno osviještenog odgoja, psihologinja Jasna Belamarić (2009) izdvojila je sljedeće savjete za odgajatelje koji se, uz malo prilagodbe, mogu koristiti i u drugim odgojno-obrazovnim institucijama poput škola i domova:

- osvijestite vlastite stavove, očekivanja i reakcije u vezi s emocijama i ponašanjem djece različitog spola
- igre, igračke ili centre aktivnosti ne dijelite na one namijenjene dječacima ili djevojčicama, slobodno potaknite igru s igračkama uobičajenim za suprotni spol
- izbjegavajte poticanje na ponašanja u skladu s rodnim ulogama
- o obiteljskom životu razgovarajte bez stereotipa
- koristite povremeno ženski ili pak muški rod u stereotipnim zanimanjima
- uz zanimanja i aktivnosti žena koristite odgovarajuće imenice u ženskom rodu (pedagoginja, logopedinja i sl.)
- reagirajte na komentare djece ili roditelja koji sadrže stereotipe
- dovedite u odgojno-obrazovnu ustanovu osobe nestereotipnih zanimanja.
- omogućite djeci priliku za izražavanje cijelog spektra emocija, osobito tuge i straha dječacima
- potičite razvoj cjelovite osobnosti djeteta, neovisno o njegovom/njezinom spolu
- ne pohvaljujte ljepotu, izgled i odjeću samo djevojčica, a hrabrost i snagu pohvaljujte i kod djevojčica (Belamarić, 2009)

11. Zaključak

Teorijski okvir je postavljen tako da istakne sve važne elemente i dodirne točke sa samim sadržajem analize i naglasi važnost promišljanja sadržaja koji djeca i odrasli „konzumiraju“. Na dnevnoj bazi promatramo ovaj sadržaj ni ne razmišljajući o tom sadržaju kao o nečemu širem od izvora zabave. Također, u radu se animirani filmovi smještaju u određene kategorije s obzirom na vrijeme nastanka i sličnosti glavnih likova.

U ovom radu je napravljena kvalitativna analiza sadržaja prema unaprijed određenim kriterijima i s punom sviješću da postoji mogućnost subjektivne pogreške. Također, budući da je kvalitativna analiza sadržaja metoda koja se najčešće koristi za analizu drugačijih materijala poput članaka u novinama i časopisima, treba uzeti u obzir smanjenu prilagođenost metode za sadržaj u dugometražnom, digitalnom obliku.

Kao ograničenje treba istaknuti i jezik likova, jer je za potrebe ovog rada korišten izvorni jezik s *Disney+* aplikacije, prvenstveno zbog pandemijom Covid-19 otežanog prikupljanja literature i neizvedivog prikupljanja podjednako kvalitetnih sinkroniziranih verzija na hrvatskom jeziku, kako loša kvaliteta (ili razlike u istoj) ne bi utjecala na rezultate istraživanja. Bilo poželjno kada bi se buduća istraživanja radila na sinkroniziranim verzijama budući da djeca kojoj je ovaj sadržaj namijenjen, u pravilu gledaju sinkronizirane verzije koje se od originalnih verzija uvijek djelomično razlikuju.

Također, tijekom analiziranja filmova primijećeni su neki dijelovi u kojima rodne stereotipe promoviraju sporedni likovi i važni su za radnju filma. Stoga bi bilo poželjno u budućim istraživanjima obratiti pažnju i posvetiti vrijeme obradi sporednih likova.

Literatura

- Belamarić, J. (2009). Ružičasto i plavo - Rodno osviješten odgoj u vrtiću. *Dijete, vrtić, obitelj*, 15 (58), 14-17. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/128501>
- Blažević, N. (2012). Djeca i mediji – odgoj na »televizijski« način. *Nova prisutnost*, X (3), 479-493. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/93178>
- Borić, R. (2007). *Pojmovnik rodne terminologije*. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH
- Disney (2018). *EPCOT: Celebrate the Stories That Connect People and Cultures Around the World*. [online]. Dostupno na: <https://www.disneyworld.eu/destinations/epcot/>
- Disney. (2013). *Snow White and The Seven Dwarfs*. [online]. Dostupno na: <https://d23.com/a-to-z/snow-white-and-the-seven-dwarfs-film/> [13.12.2021.]
- Disney. (2014). *Disney Princess*. [online]. Dostupno na: <https://princess.disney.com/> [13.1.2023.]
- Disney (2022). *Disney History*. [online]. Dostupno na: <https://d23.com/disney-history/#timeline> [30.6.2022.]
- Gökçearslan, A. (2010). The effect of cartoon movies on children's gender development. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2. 5202-5207. Dostupno na: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.846>
- Hallman, C. (2018). *Every Company Disney Owns*: Titlemax. Dostupno na: <https://www.titlemax.com/discovery-center/money-finance/companies-disney-owns-worldwide/>
- Halmi, A. (2005). *Strategije Kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima*. Zagreb: Naklada Slap
- Ilišin, V. (2001). Konceptualni okvir istraživanja. U: Ilišin, V., ur., *Djeca i mediji: Uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 9-42.

Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001). Korištenje masovnih medija. U: Ilišin, V., ur., *Djeca i mediji: Uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 132-164.

Jović, A. (2016). *Uloga medija u odgoju djece* (Završni rad). Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:292023>

Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1), str. 39 – 63.

Miller CF, Lurye LE, Zosuls KM, Ruble DN (2009). Accessibility of Gender Stereotype Domains: Developmental and Gender Differences in Children. *Seks Roles*. 60 (11-12), 870-881. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2709873/#R32>

Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Zagreb: Naklada Slap

Mužić, J. (2014). Štetan utjecaj virtualnoga svijeta na djecu. *Obnovljeni Život*, 69. (3.), 395-404. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/129187>

Penezić, Z., Šunjić, M. (2013). Mediji, ženska rodna uloga i rodni stereotipi. *Kultura Komuniciranja znanstveno stručni godišnjak*. 2. 77-92. Dostupno na: <https://ff.sum.ba/hr/online-izdanja-casopisi-kategorije/kultura-komuniciranja>

Sever Globan, I., Plenković, M. i Varga, V. (2018). Reklame i rodni stereotipi: Važnost medijske pismenosti. *Media, culture and public relations*, 9 (1-2), 81-94. Dostupno na: <https://doi.org/10.32914/mcpr.9.1-2.6>

Smamila, A., Wahab, J. A. (2014). Animation and Socialization Process: Gender Role Portrayal on Cartoon Network. *Asian Social Science*. 10 (3). 44- 53.

Sindik, J. (2012). Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja*, 18 (1), 5-33. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/85379>

Šćuric, K., Čutura, I., Ilijević, D. i Šegota, Z. (1999). Utjecaj animiranih filmova na djecu. *Dijete, vrtić, obitelj*, 5 (17), 33-34. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/183961>

Thompson, T.L., Zerbinos, E. (1997). Television Cartoons: Do Children Notice It's a Boy's World? *Sex Roles*, 37 (5-6), 415-432. Dostupno na: <https://eric.ed.gov/?id=ED376539>

Wood, J. (2011) *Gendered Lives: Communication, Gender and Culture*. Boston: Wadsworth..

11.1. Filmovi

Cook, B. Bancroft, T. (Redatelj). (1998). *Mulan*. [Film]. Disney.

Gabriel, M., Goldberg, E. (Redatelj). (1995). *Pocahontas*. [Film]. Disney.

Geronimi, C. (Redatelj). (1959). *Sleeping Beauty*. [Film]. Disney.

Greno, N., Howard, B. (Redatelj). (2010). *Tangled*. [Film]. Disney.

Hand, D. (Redatelj). (1937). *Snow White and The Seven Dwarfs*. [Film]. Disney.

Jackson, W., Luske, H., Geronimi, C. (Redatelj). (1950). *Cinderella*. [Film]. Disney.

Musker, J., Clements, R. (Redatelj). (1989). *The Little Mermaid*. [Film]. Disney.

Musker, J., Clements, R. (Redatelj). (1992). *Aladdin*. [Film]. Disney.

Musker, J., Clements, R. (Redatelj). (2009). *The Princess and the Frog*. [Film]. Disney.

Musker, J., Clements, R. (Redatelj). (2016). *Moana*. [Film]. Disney.

Trousdale, G., Wise, K. (Redatelj). (1991). *The Beauty and The Beast*. [Film]. Disney.